

In het hierboven afgebeelde boek gaan 25 schrijvers in op vragen naar aanleiding van Gijsbert van den Brinks boek *En de aarde bracht voort*. Het zijn 25 cruciale vragen over christelijk geloof en evolutie. Het uitgangspunt bij deze vragen is: *Stel dat het waar is ...*

Voor veel lezers en waarschijnlijk ook voor enkele schrijvers is dit een gedachte-experiment. Kijken in hoeverre de evolutie te rijmen is met de Bijbel. Want immers God openbaart zich langs twee wegen, via de Bijbel en door het boek van de natuur. Die twee moeten met elkaar harmoniëren of er ontstaat een probleem waarover nog verder moet worden doorgedacht.

Het is een goed project van Van den Brink om te kijken in hoeverre de evolutie met de Bijbel in overeenstemming te brengen is. Inmiddels hebben onder andere Mart Jan Paul en Willem Ouweneel kritisch gereageerd. Beiden schreven zij een boek.¹ Met het hierboven afgebeelde boek ontvangen we aanzetten om nog dieper over deze problematiek na te denken.

Het uitgangspunt *Stel dat het waar is...*, is weliswaar uitdagend maar ook tegelijk ingewikkeld. Het sluit alternatieven uit. In de Appendix vraagt Fransén zich af of de wetenschappers een olifant in de kamer over het hoofd hebben gezien.² Hij begint zijn conclusie met:

¹ Mart Jan Paul met *Oorspronkelijk – Overwegingen bij schepping en evolutie* en Willem Ouweneel met *Adam, waar ben je? – Een theologische evaluatie van de nieuwe evolutionistische hermeneutiek*

² Boek blz. 374

Zowel de ouderdom van de aarde als de gemeenschappelijke afstamming van het leven via evolutie kan rekenen op een bijna volledige consensus onder natuurwetenschappers. Natuurlijke selectie van spontane variatie speelt een belangrijke rol bij evolutie (al zijn er zeker ook andere mechanismen). Die consensus is gebaseerd op een groot aantal verschillende, maar elkaar steunende vormen van bewijs. Maar kan het zijn dat de wetenschap de olifant in de kamer heeft gemist? Zouden ideologische oogkleppen er wellicht voor zorgen dat bewijs tegen evolutie of een oud universum – en dus voor een Schepper – wordt genegeerd? De wetenschap werkt immers vanuit ‘methodologisch naturalisme’: men zoekt natuurlijke verklaringen voor natuurlijke fenomenen. Dat sluit goddelijk ingrijpen uit, dus moeten wetenschappers wel aan hun naturalistische theorieën vasthouden, aldus de critici.

Een eerste verweer tegen deze stelling is dat er talloze christenen actief zijn in de wetenschap. Die zouden geen problemen moeten hebben met aanwijzingen voor goddelijk ingrijpen, maar zij komen doorgaans toch tot dezelfde conclusies als hun seculiere collega’s.

Een tweede verweer is dat de feiten helder zijn. De geologie wijst op een oude aarde, de biologie op een gemeenschappelijke afstamming. Er zijn – zoals hierboven besproken – zeker nog vragen, maar gezien de overtuigende aanwijzingen voor een oude aarde en voor evolutie is er op dit moment geen reden om te zoeken naar een bovennatuurlijke verklaring.³

Die olifant in de kamer is niet te zien als er oogkleppen worden opgedaan. Wie goddelijk ingrijpen uitsluit, doet bewust oogkleppen op. Fransen geeft vier verweren. Hij sluit deze af met:

Maar laat het methodisch naturalisme dan nog wel plaats voor God? Wanneer alles zonder goddelijk ingrijpen prima draait, is God toch gewoon overbodig? De Bijbel stelt op veel plaatsen dat God verantwoordelijk is voor het ‘gewone’: het opgaan en het ondergaan van de zon, het vallen van de regen, het groeien van gras en bloemen, het voeden van allerlei dieren. God draagt de schepping, ook daar waar wij een wetenschappelijke verklaring kunnen afleiden.⁴

God is zowel in het ‘gewone’ als in het ‘buitengewone’ aanwezig. Jezus’ opstanding uit de dood garandeert dat eens alle mensen uit de dood zullen opstaan.⁵ De dan levenden zullen in een oogwenk veranderd worden.⁶ Voordat dit plaatsvindt, zal eerst het nieuwe Jeruzalem uit de hemel neerdalen.⁷ Deze wonderen zullen enige tijd vergen. Hoeveel? Moeten we dan denken in miljoenen dan wel in miljarden jaren? Ik moet er niet aan denken. Ik geloof dat Jezus spoedig terug komt⁸ en dat Hij tijdens het daarop volgende Messiaans Vrederijk alles zal rechtzetten. Uiteindelijk zal iedereen God loven en Hem erkennen. Zodra Jezus alles en allen onder zijn voeten heeft gelegd, zodra Hij dus alles heeft vervolmaakt, geeft Hij dit mooie eindresultaat terug in de handen van zijn Vader.⁹ Dit grootse vooruitzicht kleurt alles. Alles wat we in de Bijbel lezen en alles wat we in de natuur zien. Eens zal alles opnieuw goed worden. Eens zullen alle gevolgen van de zondeval teniet gedaan zijn. Eens zal de nieuwe wereld weer in vele opzichten gelijkenis gaan vertonen met het paradijs vóór de zondeval. Adam en Eva zullen er zijn en al hun nakomelingen. Miljarden mensen zullen de tuinstad, het nieuwe Jeruzalem, bewonen. Het zal dan goed zijn voor altijd.

³ Boek blz. 374-375

⁴ Boek blz. 375

⁵ Handelingen 23:6, 26:23, 1 Korintiërs 15:12, 1 Tessalonicenzen 4:16

⁶ 1 Korintiërs 15:52

⁷ Openbaring 3:12, 21:2

⁸ Openbaring 22:20

⁹ 1 Korintiërs 15:22-28

Een niet-materiële God?

Dit buitengewone perspectief kleurt alles, als we tenminste de beelden uit Openbaring niet al te veel symboliseren. In de bijdrage van Vlastuin staat dat we er niet aan ontkomen om Genesis 1 op onderdelen te symboliseren. Hij schrijft:

Nu is het de vraag wanneer we deze berichten letterlijk moeten nemen en wanneer we deze als beeldspraak moeten lezen. Als we lezen dat God in de neusgaten van de mens blaast, moet er wel sprake zijn van beeldspraak, omdat we ons niet kunnen voorstellen dat een niet-materiële God materiële lucht inblaast. Betekent dit dat de hele gebeurtenis van de aparte schepping van de mens met een door God ingeblazen levensadem beeldspraak is en in een perspectief kader geduid moet worden, zodat we de bijzondere theologische betekenis van de mens erkennen, maar daar geen historische conclusies aan verbinden? Hier zullen wegen uiteengaan. Voor een concordist (die de Bijbel leest alsof deze met natuurwetenschappelijke precisie is geschreven) liggen hier geen vragen, omdat de concordist zo dicht mogelijk zal blijven bij de letterlijke betekenis van de tekst. Hoewel de concordist God niet lichamenlijk zal voorstellen, zal hij zich wel voorstellen dat er iets concreets gebeurde aan het 'lijk' van Adam toen hij het leven direct van God kreeg.¹⁰

We kunnen ons inderdaad God moeilijk voorstellen. Johannes schrijft: God is Geest en wij moeten Hem daarom aanbidden in geest en in waarheid.¹¹ God is Geest, dus God moeten we voorstellen als een niet-materiële God. Daar is veel voor te zeggen, omdat een materiële God niet alom aanwezig kan zijn. Toch denk ik dat het anders ligt, omdat God wél een materiële gestalte kan aannemen. Zo sprak God met Adam en Eva en in de avondschemering wandelde Hij met hen. God sprak met Kaïn. Hij wandelde met Henoeh. Hij gaf Noach allerlei instructies. Abraham onderhandelde met God over de ondergang van Sodom en Gomorra. Hij ontmoette Mozes op verschillende manieren, bij de braamstruik, op de berg en later in de tent van de samenkomst. Mozes' gelaat straalde na zo'n ontmoeting.

God heeft tal van ontmoetingen gehad met mensen. Misschien was het de Zoon die in de meeste gevallen de mensen opzocht en aansprak. Maar in Openbaring lezen we dat God bij mensen komt wonen.

Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uitriep: Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf als hun God bij hen zijn.¹²

Ik denk dat dit pas plaatsvindt nadat Jezus alles en allen aan zich heeft onderworpen en dat sublieme eindresultaat terug heeft gegeven in de handen van zijn Vader.¹³ De Zoon woont vanaf zijn terugkomst bij de mensen in het nieuwe Jeruzalem. Nadat Jezus iedereen aan zijn voeten heeft gelegd, zal Hij het koningschap overdragen aan zijn Vader. Het lijkt dan logisch dat op dat moment ook God de Vader bij de mensen komt wonen. Ervan uitgaande dat dan de paradijsituatie is hersteld, geloof ik dat in het paradijs zowel de Vader als de Zoon met Adam en Eva hebben gesproken. Toen al hebben Zij zich in een materiële gestalte aan de eerste mensen laten zien.

¹⁰ Boek blz. 270

¹¹ Johannes 4:24

¹² Openbaring 21:3

¹³ 1 Korintiërs 15:2-28

Maak ik op deze manier God niet te klein? In 2 Kronieken staat immers:

Zou God werkelijk bij de mensen op de aarde kunnen wonen? Zelfs de hoogste hemel kan u niet bevatten, laat staan dit huis dat ik voor u heb gebouwd.¹⁴

Het wonderlijke van liefde is dat Jezus eerst mens werd om mensen te redden en om zo de weg vrij te maken voor de volkomen verzoening met God. Zodra iedereen vervolmaakt is, is voor de heilige Vader de weg vrij om naar de nieuwe aarde te komen waarop voor altijd gerechtigheid zal heersen.

God is geest en Hij kan een materiële gestalte aannemen. God is zowel immanent als transcendent. Geldt dit nu ook voor de mens? Immers, God schiep de mens naar zijn beeld? Kan een mens op aarde materieel zijn en na zijn sterven niet-materieel? In de bijdrage van Vlastuin denk ik dit te kunnen lezen.

Welk licht werpt deze rondgang op de vragen van dit hoofdstuk? In de eerste plaats is het duidelijk dat de Schrift ons niet direct een leer van de ziel openbaart, maar we vinden in de Schrift wel een structuur waarin enerzijds een dualiteit wordt verondersteld en de vrijzinnigheid van de sadduceeën wordt afgewezen en anderzijds de lichamelijke opstanding de focus van het heil is.

Ten tweede betekent dit dat het sterven van de gelovigen een sterven van de persoon is, maar dat dezelfde persoon paradoxaal genoeg naar de hemel gaat. Dit betekent dat ons geestelijk bestaan eventueel zonder fysieke opstanding toekan. Onze dualiteit is dus geen optelsom van ziel en lichaam, maar noem het twee modi van bestaan.

Ten derde is het opvallend dat sommige theologen die deze dualiteit afwijzen, ook ten aanzien van de lichamelijke opstanding geen klare wijn schenken. Bij iemand als Karl Barth betekent de opstanding uiteindelijk dat ons aardse leven bij God wordt bewaard zonder dat er sprake is van een fysieke opstanding in een nieuwe werkelijkheid. Y. Viazovski spreekt in dit verband over een 'christelijk nirvana'. Blijkbaar hebben we dualiteit nodig als uitdrukking van de hoop op de lichamelijke opstanding. Het gebruik van het concept van de ziel is nodig om de transcendente dimensie van het mens-zijn tot uitdrukking te brengen.

In de vierde plaats levert de terugblik vanuit de lichamelijke opstanding en tussentoestand een perspectief op voor oudtestamentische antropologische noties. Vanuit Genesis 2:7 is het niet verantwoord om over de menselijke ziel te spreken, maar terugblikkend vanuit de volle openbaring in Christus duidt Genesis 2:7 erop dat de mens geen verdere evolutie is van het dier, maar als uniek geestelijk schepsel is geschapen.¹⁵

Ik deel de conclusie van Vlastuin. Om het hier opgetekende dualisme goed te kunnen begrijpen, zou je eigenlijk de hele bijdrage van Vlastuin moeten lezen. Ik geef nog twee citaten:

Ten tweede zijn er ook aanwijzingen in Lukas dat de menselijke psyche de dood overleeft. In dit verband gaat Green niet in op de laatste woorden van Jezus: 'Vader in Uw handen beveel Ik Mijn geest.' Mede gezien de verwijzing naar Psalm 31:6 ligt het niet voor de hand dat het hier gaat om het einde van Jezus' bestaan dat in de lichamelijke opstanding weer wordt hersteld. Bovendien is het vanuit Jezus' aanwezigheid bij de Vader ook evident dat de moordenaar die aan het kruis tot inkeer komt in deze realiteit van Jezus zal delen.¹⁶

¹⁴ 2 Kronieken 6:18

¹⁵ Boek blz. 275

¹⁶ Boek blz. 273

In 1 Korinthe 15, het grote hoofdstuk over de lichamelijke opstanding, verwijst Paulus meermalen naar degenen die ontslapen zijn. Ook al roept dit woord op de klank af de gedachte van een zienslaap op, in ieder geval zijn de ontslapenen niet verdwenen, maar zij hebben een bestaan. In de twee brieven aan de gemeente van Korinthe treffen we iets vergelijkbaars aan. Paulus schrijft daar expliciet over het wonen uit het lichaam.¹⁷ Enkele hoofdstukken verder schrijft hij over zichzelf als iemand die – geestelijk – is opgetrokken in het paradijs, oftewel in de derde hemel.¹⁸ Blijkbaar kunnen we ook bestaan zonder of naast onze lichamelijkeheid.¹⁹

Hierbij denk ik ook aan Henoeh die door God is opgenomen²⁰ en aan Elia die met een strijdswagen naar de hemel werd gevoerd.²¹ Ik denk dat God ons laat zien dat Hij de mens zo wonderlijk heeft geschapen dat dit vóór de zondeval kon. God kon vanuit de hemel naar de aarde komen en waarschijnlijk kon de mens met Gods toestemming de hemel bereiken. Ik veronderstel dit, omdat zo zonder zondeval de wereld nooit overbevolkt zou worden. Maar zeker weet ik dit niet. Evenals Vlastuin denk ik dat God de mens zo wonderbaar heeft toegerust, dat de mens geen verdere evolutie is van de mens, maar als uniek geestelijk schepsel is geschapen.

God heeft de mens haast goddelijk gemaakt. In Psalm 8 lezen we:

U hebt hem bijna een god gemaakt, hem gekroond met glans en glorie, hem toevertrouwd het werk van uw handen en alles aan zijn voeten gelegd: schapen, geiten, al het vee, en ook de dieren van het veld, de vogels aan de hemel, de vissen in de zee en alles wat trekt over de wegen der zeeën.²²

God schiep de mens bijna goddelijk. God blies levensadem in de neus van Adam. Ik lees graag Genesis 2:7 zo letterlijk mogelijk.

De macht van Satan

Bert van Veluw probeert het natuurlijke en morele kwaad te duiden. Hij poneert:

Anderen wijzen op de duivel als oorzaak. (in een noot wordt daarbij verwezen naar b.v. Plantinga). Dat de duivel een realiteit is, valt mijns inziens niet te ontkennen. Maar tegelijk is deze figuur in de Bijbel vooral een verleider en is niet verantwoordelijk te houden voor *alle* vormen van natuurlijk kwaad. Geven we deze figuur te veel plek in onze theologie, dan komen we in dualistisch vaarwater, dat wil zeggen: dan wordt het kwaad een zelfstandige macht (tweede god) naast God met alle problematische gevolgen van dien.

Zonder hier volledig te kunnen zijn, kunnen we stellen dat alle pogingen om het bestaan van natuurlijk kwaad en lijden, dat is gegeven met een miljoenen jaren durend evolutionair proces, toe te schrijven aan oorzaken buiten God, onbevredigend zijn of ten minste andere grote vragen oproepen. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we daarom in op de vraag of

¹⁷ 2 Korintiërs 5:8

¹⁸ 2 Korintiërs 12:1-4

¹⁹ Boek blz. 274

²⁰ Genesis 5:24

²¹ 2 Koningen 2:11

²² Psalm 8:6-9

God de Schepper, als Maker van deze natuur, voor het kwaad verantwoordelijk te houden is. Heeft Hij dit kwaad bedacht en gewild of ten minste toegelaten, en zo ja, waarom?²³

Ik blijf de duivel graag zien als de oorzaak van alle kwaad. God is goed, God is liefde en in Hem schuilt geen sprankje duisternis. God doet alles goed. Nadat het kwade in de wereld is gekomen, laat Hij zelfs al het kwade meewerken ten goede. God is geen Auteur van het kwaad.

Ik zie de duivel als de aanvoerder van alle gevallen engelen. Op basis van Openbaring 12:4 denken veel theologen dat een derde van alle engelen is gevallen. Daarmee blijft de macht van alle gevallen engelen beperkt.

Toch noemt Jezus de duivel de heerser (overste NGB51) van deze wereld.²⁴ Theologen menen dat de duivel dat geworden is als gevolg van de zondeval. Zodra mensen de duivel meer gehoorzamen dan God worden zij slaven van Satan.

Tijdens de verzoeking in de woestijn weerspreekt Jezus Satans aanspraak op de wereld niet.²⁵ Uit dit alles leid ik af dat Satan recht heeft op het hele nageslacht van Adam. De hele mensheid is in zonde gevallen en behoort Satan toe.

Direct na de zondeval komt God met de moederbelofte. Satan zal worden verslagen. God zal de mensheid verlossen en alle gevolgen van de zondeval teniet doen. In Psalm 22 lezen we over Gods heerschappij.

Overal, tot aan de einden der aarde, zal men de HEER gedenken en zich tot Hem wenden. Voor u zullen zich buigen alle stammen en volken. Want het koningschap is aan de HEER, Hij heerst over de volken.²⁶

Voor zijn kruisiging sprak Jezus diverse keren over het koninkrijk van de hemel – het koninkrijk van God – dat nabij is.²⁷ Na Jezus' hemelvaart neemt Hij de plaats in aan Gods rechterhand en ontvangt Hij alle macht in hemel en op aarde.²⁸

Kennelijk vindt er een machtswisseling plaats tijdens een heel lang proces. Na de zondeval wordt Satan de heerser over de aarde, tenminste over al de zondaren. En welk mens is geen zondaar? Alleen God verbreekt vanaf de moederbelofte de macht van Satan om zijn heilsplan bekend te maken en te verwezenlijken. God kiest daarvoor in het begin slechts een klein aantal mensen voor uit. Zo klein dat er tijdens de tijd van Noach er slechts één rechtvaardige over is. Daarop grijpt God rigoureuus in met de zondvloed. God gaat verder met Noach en vernieuwt zijn verbond. Maar ook nu houdt God het door Hem uitgestippelde spoor van heil klein. Pas met Abraham maakt God echt een nieuw begin. God sluit een verbond met Abraham, Isaac en Jacob. Een cruciaal verbond:

Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt zal Ik vervloeken, en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden.²⁹

Abraham immers zal voorzeker tot een groot en machtig volk worden en met hem zullen alle volken der aarde gezegend worden;³⁰

²³ Boek blz. 232

²⁴ Johannes 12:31, 14:30, 16:11, Efeziërs 2:2

²⁵ Mattheüs 4:8-9

²⁶ Psalm 22:28-29

²⁷ Mattheüs 3:2, 4:17 10:7, Marcus 1:15, Lucas 10:11

²⁸ Mattheüs 26:64, Marcus 14:62, 16:19, Handelingen 7:55, Romeinen 8:34

²⁹ Genesis 12:3 NGB51

³⁰ Genesis 18:18 NGB51

En met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden, omdat gij naar mijn stem gehoord hebt.³¹

Alle volken zullen gezegend worden via Gods heilsplan met Abraham, Isaac en Jacob. Ik lees hier *alle volken* absoluut. In die absolute zin meen ik dat ook alle volken die vóór, tijdens en na de aardsvaders leefden, gezegend zullen worden. Gods heilsplan voert in eerste instantie langs een smalle weg, verbreedt zich na Jezus' troonbestijging en de daaropvolgende uitstorting van de Heilige Geest, en zal worden voltooid na Jezus' terugkomst nadat iedereen uit de dood is opgestaan.

De machtswisseling vindt plaats tijdens een lang proces. In de begintijd, rond bv. Noach, geloofde er bijna niemand en had Satan de meeste volgers.

Tijdens Jezus' kruisiging verlieten zelfs zijn discipelen Jezus. Op dat moment geloofde er niemand meer in Zijn overwinning. Satan had toen iedereen in zijn macht, alleen Jezus niet. God de Vader had zich teruggetrokken. Jezus ging alleen de strijd aan met Satan. Op dat moment zette Satan alles in om Jezus te verslaan. Ik denk dat alle afgefallen engelen Jezus hebben bestormd en dat Jezus hen in principe allemaal heeft verslagen. Na zijn overwinning heeft Hij dit evangelie het eerst in het dodenrijk bekend gemaakt.

Ook aan de doden is het evangelie verkondigd, opdat ook zij, al zijn ze naar hun leven op de aarde door de mensen veroordeeld, bij God in de geest kunnen leven.³²

Na Jezus' troonbestijging en de uitstorting van de heilige Geest zijn er steeds meer mensen tot geloof gekomen. Elke terugval zal hersteld worden, is het niet tijdens dit leven dan wel tijdens de komende eeuw. Immers alle volken zullen gezegend worden. Iedereen zal Hem erkennen en Hem loven. Voor het zover is, zal Satan definitief verslagen moeten zijn. Dat zal gebeuren tijdens de overgang van de huidige eeuw naar de toekomstige eeuw. Satan zal in die tijd losgelaten worden en veel volken weten te verleiden. Wereldwijd zullen zij optrekken tegen de geliefde stad, dat is het nieuwe Jeruzalem dat net daarvoor uit de hemel is neergedaald.

Wanneer de duizend jaar voorbij zijn, zal Satan uit zijn gevangenis worden losgelaten. Dan gaat hij eropuit om de volken aan de vier hoeken van de aarde, Gog en Magog, te misleiden. Hij brengt hen voor de strijd bijeen, een menigte zo talrijk als de zandkorrels aan de zee. Ze trekken op over de hele breedte van de aarde, en omsingelen het kamp van de heiligen en de geliefde stad. Maar vuur daalt neer uit de hemel en verteert hen. En de duivel, die hen misleidde, wordt in de poel van vuur en zwavel gegooid, bij het beest en de valse profeet. Daar zullen ze dag en nacht worden gepijnigd, tot in eeuwigheid.³³

Pas dan verliest Satan al zijn macht. Einde Satan. Ik denk dat met *vuur daalt neer uit de hemel* Gods heilige engelen worden aangeduid. God vindt het dan genoeg en schakelt zijn heilige engelen in bij het definitief uitschakelen van Satans invloed.

Na Jezus' kruisdood werd Satan gebonden. Ik duid dit zo dat Satan tijdens de periode waarin het Oude Testament zich afspeelde meer macht had dan later. Daardoor kon de kerk groeien en kon het evangelie verspreid worden. Zodra Satan zal worden losgelaten, zullen we zijn ware gedaante leren kennen. Pas dan zullen we gaan begrijpen wat hij allemaal heeft kapot gemaakt.

De Bijbel vertelt ons dat de afgefallen engelen in opstand zijn gekomen tegen God. Ik vermoed dat dat gebeurd is nadat God de mens geschapen had. God plaatste de mens boven zijn dienaren. Uit jaloezie zijn ze in opstand gekomen en direct vanaf dat moment zijn zij Gods schepping gaan

³¹ Genesis 22:18, 26:4 28:14, Handelingen 3:25, Galaten 3:8 NBG51

³² 1 Petrus 4:6

³³ Openbaring 20:7-9

aanvallen. Aan het einde van de zesde scheppingsdag was alles nog zeer goed. Even later zijn een groot aantal engelen in opstand gekomen. God heeft die opstand niet in de kiem gesmoord. God heeft zelfs toegelaten dat die afgefallen engelen zijn schepping konden aanvallen.

Ik vermoed dat God Adam zo geschapen en begeleid heeft dat deze op het moment van Satans aanval, die aanval had kunnen weerstaan. Het liep anders.

Heeft God dit scenario in zijn alwetendheid voorzien? Veluw denkt van wel.

Vervolgens moeten we de vraag beantwoorden waarom God de rest van de schepping wel inrichtte met voor mensen gevaarlijke situaties. Dat is te begrijpen vanuit de gedachte dat God voorzag in twee scenario's. Als mensen God zouden gehoorzamen, zouden ze in dat omtuinde gebied kunnen blijven leven en van daaruit de rest van de schepping bewerken. Als mensen echter door ongehoorzaam te worden kwaad zouden gaan doen, biedt een wereld met natuurlijk kwaad ons een tweede kans om alsnog mens te worden zoals God die bedoelt. Blijkbaar willen we het in dat geval zelf uitzoeken. Die gelegenheid krijgen we dan in een omgeving vol uitdagend gevaar. Dat is nog genade, omdat de mens eigenlijk zou moeten sterven.

De wereld is dus bewust voor het grootste deel ingericht als een 'universum dat slechts half af is. In zo'n 'dal van morele karaktervorming' zouden we dan alsnog kunnen leren hoe we als mens moeten leven, maar nu met vallen en opstaan, met zwoegen en zweten, met barens pijn. Ook de Amerikaanse bioloog Gary Emberger stelt dat God vanwege zijn alwetendheid wist dat de mens ging vallen en daarom een wereld liet bestaan met natuurlijk kwaad: de best mogelijke wereld voor de mens, die nog veel moet leren omdat hij zou vallen.³⁴

Als ik van tevoren zou weten dat het vliegtuig dat voor mij geboekt staat, zou neerstorten, dan zou ik natuurlijk niet instappen. Maar met de wetenschap dat slechts een heel klein percentage vliegtuigen neerstort, durf ik gerust in te stappen. Ik geloof dat zoiets in Gods gedachten heeft gespeeld tijdens het scheppen van de wereld. God dacht in miljarden scenario's, waarbij slechts bij enkele een zondeval zich kon voordoen. Hij realiseerde zich bovendien dat Hij al de gevolgen van zo'n crash zou kunnen herstellen.

Ik zie Gods alwetendheid als een goddelijke eigenschap die Hij kan en zal gebruiken zodra het nodig is. Daarom denk ik dat God niet al die miljarden scenario's in de finesses heeft doorgerekend. Wel op hoofdlijnen, zodat Hij van tevoren weet dat Hij hoe dan ook zijn doel met de schepping gaat bereiken.

Ik zie bij Gods alwetendheid een parallel met Gods almacht. God had direct na de val van Satan met al zijn navolgers hen kunnen vernietigen. Dat deed Hij niet. We weten nu dat God hen allemaal 'spoedig' in de poel van vuur en zwavel zal gooien.³⁵ God maakt niet altijd gebruik van zijn almacht. Zo maakt Hij, denk ik, ook niet altijd gebruik van zijn alwetendheid. God weet alles wat Hij wil weten, en Hij weet niets van wat Hij niet wil weten. God wil zich laten verrassen. Vanuit de Bijbel zie ik in het berouw van God, de spijt die God had over de schepping van de mens³⁶, de onderbouwing van dit idee.

Zodra God de Satan uit zijn gevangenis loslaat³⁷, zien we wat de werkelijke macht van Satan is. Ik geloof dan ook dat Satan het morele kwaad in de wereld gebracht heeft. Vanuit het feit dat de

³⁴ Boek blz. 237-238

³⁵ Openbaring 20:10

³⁶ Genesis 6:6-7

³⁷ Openbaring 20:7

slang gesproken heeft, neem ik aan dat Satan in eerste instantie een deel van de dieren heeft weten te verleiden. Dieren werden gevaarlijk en God plaatste de mens in een veilige omgeving, in de tuin van Eden.

Daarna wist Satan Adam te verleiden. De mens viel in zonde en daarmee werd ook hij een bron van kwaad. Een slaaf van Satan.

Zonder wind kan niemand leren zeilen. Zo is het ook onmogelijk om het goede van het kwade te leren onderscheiden, als er geen kwaad is. Vandaar dat God het kwaad toestaat tijdens het eerste deel van het leerproces dat de mens moet doorlopen. Zodra de mens zal opstaan uit de dood, zal Satan zijn verslagen en zal hij onbelemmerd terug kunnen kijken naar wat hij heeft gedaan en meegemaakt. Alles zal aan het licht komen in een door God zelf aangelichte omgeving. In dat tweede deel van het leerproces krijgt de mens een tweede kans.

Als Veluw het heeft over een tweede kans, dat situeert hij dat in het hier en nu. Dat ben ik niet met hem eens. In een omgeving waar Satan nog macht heeft, legt de mens het af. De mens wordt aan deze kant van de dood niet volmaakt. Volgens de zondagen 3 en 24 van de Heidelbergse Catechismus blijven we hier bevestigd met zonden. Pas aan de andere kant van de dood zal God ons vervolmaken.

De schepping als proces

In de bundel schrijft Marjo C.A. Korpel:

Als mensen worden wij nog steeds door God gevormd tot wie wij moeten en mogen zijn. Dat God nog steeds voortgaat met scheppen blijkt uit ook andere verzen in Jesaja 51. Zo zal God de woestenij van Sion maken tot Eden, en tot de tuin van God (Jes. 51:3). Ook elders in de Bijbel wordt van God gezegd dat hij nog altijd actief bezig is met scheppen.³⁸

De bijbelse visie op scheppen is dat het een proces is dat niet is geëindigd met dat wat in de eerste hoofdstukken van Genesis verteld wordt. Dat zegt dan ook iets over de betekenis van het woord 'goed' in de scheppingstekst van Genesis 1. 'Goed' is kennelijk een nogal flexibel begrip. Het begrip 'goed' verwijst naar een staat of een functie die past bij een specifiek genre, een bepaald doel, of een duidelijke situatie die men op het oog heeft.

Het woord 'goed' is dus een betrekkelijk begrip, dat slechts in een bepaald opzicht van toepassing is. De betekenis is afhankelijk van de context, en het doel of de functie van iets.³⁹

Ik geloof dat God Adam en Eva zo goed heeft geschapen en begeleid dat zij op het moment van Satans verzoeking zij deze aanval hadden kunnen weerstaan. God heeft de mens met een bepaald doel geschapen en dat doel zal Hij zeker bereiken. Zodra Jezus terugkomt zal Hij alles rechtzetten en eens zullen alle gevolgen van de zondeval zijn uitgewist.

Door Satans aanval op Gods schepping heeft God de nodige correcties moeten doorvoeren om die aanval te beteugelen. Ik denk dat God daarom na de zesde scheppingsdag roofdieren heeft geschapen. Een goede correctie.

Eens zal er een nieuwe hemel en aarde komen. Ook dan zal God zijn scheppingsmacht inzetten om alles nieuw te maken. Doden zullen opstaan en een onvergankelijk lichaam ontvangen.⁴⁰

³⁸ Jer. 33:2; Amos 4:13; Zach. 12:1; Ps. 115:15; 121:2; 124:8; 134:8; Pred. 12:1

³⁹ Boek blz. 112

⁴⁰ 1 Korintiërs 15:52

Genesis 1:2

En de aarde was nog woest en doods, en de duisternis lag over de oervloed, maar Gods geest zweefde over de aarde.

Voor de oude-aardecreationisten is dit de tekst die het voor hen mogelijk maakt om de aarde als een oude planeet te typeren. Na herlezing van deze tekst geloof ik dit nu ook. Ik heb eens een kleine piramide gemaakt uit marmer en er ongeveer 60 uur aan gewerkt. Onder beeldhouwers is het dan gebruikelijk om die vervaardigingstijd te noemen als 'makers tijd'. Dat beeld is in 60 uur gemaakt. Ik heb de steen gekocht. De tijd om die steen te delven, te zagen en te transporteren wordt normaal buiten beschouwing gelaten. Alleen de uren waarin ik de steen heb bewerkt, tellen.

Zo moeten we ook naar de zes scheppingsdagen kijken. Voorafgaand aan de zes scheppingsdagen lag er een ruw brok aarde klaar. Een woeste en doodse aarde. Die aarde was bedekt met de oervloed en lag in duisternis. Gods Geest zweefde van het water.

In de Bijbel lezen we dat de hemel en de aarde door de Zoon is geschapen.

In het begin was het Woord, het Woord was bij God. Alles is erdoor ontstaan van wat bestaat. In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in zijn macht gekregen.⁴¹

Alles is uit hem ontstaan, alles is door hem geschapen, alles heeft in hem zijn doel. Hem komt de eer tot in eeuwigheid. Amen.⁴²

Beeld van God, de onzichtbare, is hij,
eerstgeborene van heel de schepping:
in hem is alles geschapen,
alles in de hemel en alles op de aarde,
het zichtbare en het onzichtbare,
vorsten en heersers, machten en krachten,
alles is door hem en voor hem geschapen.
Hij bestaat vóór alles en alles bestaat in hem.⁴³

Over het aandeel van de Zoon bij de zes scheppingsdagen zijn de meeste theologen het wel eens. Als er staat geschreven 'God zei', dan is het de Zoon die spreekt. Alleen bij de zesde scheppingsdag lezen we:

God zei: 'Laten wij mensen maken, die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken.'

Met het 'wij' komt de drie-enige God in beeld. Al de drie Personen van de Drie-eenheid zijn betrokken bij de schepping van de mens, de kroon op Gods schepping.

Maar hoe zit dat bij de preschepping, waar Genesis 1:2 over spreekt. In elk geval is de heilige Geest erbij betrokken. Gods Geest zweefde over de oervloed.

Ik denk dat tijdens de preschepping alle fundamentele natuurkrachten zijn ingesteld. En dat de heilige Geest daarbij de hoofdrol speelt. In vind het idee van de 'God van de gaten' nog steeds iets aantrekkelijks hebben. Veel wetenschappers beweren dat we 'de gaten' inmiddels al goed hebben weten te vullen. Onze kennis neemt zo toe, dat we God voor al het onverklaarbare steeds minder

⁴¹ Johannes 1:1-5

⁴² Romeinen 11:36

⁴³ Kolossenzen 1:15-17

nodig hebben. Voor wetenschappers die stil blijven staan, is dit inderdaad het geval. Elk gat dat op een zeker moment onderkend wordt, zal door toenemende kennis daarna altijd kleiner worden. Maar het paradoxale is dat het gat in de loop van de tijd toeneemt, omdat bij toenemende kennis ook het aantal vragen toeneemt. Meestal niet evenredig maar veelvoudig.

Om maar iets te noemen: 1) Elke nieuwe ontdekking van een nieuw zonnestelsel roept vragen op naar de precieze vorm, naar het aantal planeten, naar de banen van die planeten. 2) De ontdekking van het kleinst mogelijke deeltje roept de vraag op of deze niet opnieuw te delen is. 3) De complexiteit van een cel roept de vraag op of deze bij nadere bestudering toch nog niet veel ingewikkelder is dan tot nu toe gedacht.

We raken nooit uitgedacht, het heelal lijkt oneindig groot, het kleinste materiële deeltje is haast oneindig klein en de complexiteit van elke cel is niet te bevatten.

Vanuit deze gedachte wil ik de fundamentele natuurkrachten benaderen. We hebben ze op formule gebracht. De krachten kunnen we berekenen. Maar waardoor die krachten in stand worden gehouden, dat blijft een vraag.

Ik geloof dat al deze krachten door de heilige Geest in stand worden gehouden. Op die manier draagt God de hele schepping. Ik kan dit idee niet bewijzen. Evenzo is het bestaan van de ziel niet te bewijzen. God heeft iets aan de natuur toegevoegd wat voor ons ongrijpbaar blijft. Waar we ons over mogen blijven verwonderen. Waar we ook met onze vragen een grens bereiken.

Zo'n grens proef ik bij de uitleg van Genesis 1:2. Er staat niet expliciet beschreven dat God de Vader en de Zoon de preschepping op cruciale momenten hebben bijgestuurd. Dit laat ruimte aan het idee dat de preschepping door evolutie tot stand is gekomen. Weliswaar met een God die op de achtergrond werkzaam is geweest. In de bijdrage van Dolf te Velde heb ik leren zien dat dit tot de mogelijkheden behoort.

Ik laat de preschepping voorafgaan aan de zesdaagse schepping. De zesdaagse schepping plaats ik voornamelijk net na de laatste grote ijstijd, die rond 15000 v. Chr. afliep.

Genesis 1:2 lees ik dan zo dat op die woeste en doodse aarde alles aanwezig was voor de daaropvolgende scheppingsacties. In de woeste grond hebben wellicht bacteriën gezeten, zoals er nu leven zit in doodse aandoend woestijngrond en in gronden waar een gletsjer zich net heeft teruggetrokken. Voor de schepping van de mens gebruikte God het stof van de aarde. Ik denk dat in die stof alle bouwstenen voor het scheppen van de mens aanwezig waren. God formeerde daarmee de mens en bracht hem tot leven.

Ik heb het over het maken van een beeld gehad. De tijd voor het maken van het beeld staat los van de tijd die nodig is voor het delven, zagen en transporteren.

Een dergelijk beeld zien we ook als we kijken naar een bouwwerk. Wanneer begint de bouw? Pas na het bouwrijp maken van het terrein wordt de bouw gestart. De tijd voor het bouwrijp maken wordt gewoonlijk niet bij de bouwtijd opgeteld. Vaak worden na de bouw nog enkele aanpassingen gerealiseerd. Ook die worden vaak niet bij de bouwtijd gerekend.

Overeenkomstig deze gebruikelijke voorstellingen denk ik dat tijdens de zesdaagse schepping het meeste geschapen is, maar daarvoor is eerst alles in gereedheid gebracht en daarna volgen nog stappen om de schepping te voltooiën en om deze na de val te corrigeren. Zo denk ik dat Eva niet op de zesde dag, maar veel later geschapen is. Daar kom ik op terug bij de bespreking van de zesde scheppingsdag en bij de uitleg van Genesis 2. Ook denk ik dat alle roofdieren na de zondeval geschapen zijn, evenals de dorens en distels die God toen liet opschieten.⁴⁴

⁴⁴ Genesis 3:18

Genesis 1:3-5, de eerste dag

God zei: 'Er moet licht komen,' en er was licht. God zag dat het goed was, en hij scheidde het licht van de duisternis; het licht noemde hij dag, de duisternis noemde hij nacht. Het werd avond en het werd morgen, de eerste dag.

Want op die dag, de dag dat de HEER de Amorieten aan Israël overleverde, had Jozua gebeden tot de HEER. In aanwezigheid van Israël sprak hij:

'Zon, sta stil boven Gibeon,
maan, blijf staan boven de vlakke van Ajjalon.'⁴⁵

De HEER is God, hij heeft ons licht gebracht,
Vier feest en ga met groene twijgen
tot aan de horens van het altaar.⁴⁶

Het zal er geen nacht meer zijn en het licht van een lamp of het licht van de zon hebben ze niet nodig, want God, de Heer, zal hun licht zijn. En zij zullen als koningen heersen tot in eeuwigheid.⁴⁷

God kan met het licht spelen. Hij is almachtig. Hij kan ons met goddelijk licht beschijnen en met natuurlijk licht. God kan ook het natuurlijke licht doven. Er viel drie uur duisternis tijdens Jezus' kruisiging.⁴⁸

God begint de zesdaagse scheppingsweek met het beschijnen van de wereld met goddelijk licht. Het natuurlijke licht wordt even naar de achtergrond verdrongen. God wil ons laten merken dat Hij het licht is en de Gever van het licht. Natuurlijk licht gaat niet eeuwig mee. Goddelijk licht wel. Vandaar dat God ons in Openbaring geruststelt. We zullen de zon en de maan niet meer nodig hebben. God zal ons dan zelf verlichten.

Jozua krijgt een bevestiging van Gods almacht. God kan even de natuurlijke lichtbronnen buiten spel zetten en zelf voor het nodige licht zorgen. Het lijkt er dan op dat de zon en de maan stilstaan. Maar de aarde blijft dan natuurlijk gewoon doordraaien. God kan ons zo aanlichten als ware de zon en de maan nog aanwezig. God staat boven de natuur die Hij schept.

Tijdens de eerste scheppingsdag geeft Hij dit signaal af.

Uiteraard konden de eerste mensen dit signaal niet opvangen. Maar God heeft het hen wel verteld. Zo ben Ik begonnen. Dit moeten jullie weten. Ik ben het licht van de wereld.

Tijdens de eerste scheppingsdag heeft de woeste en doodse aarde invloed ondergaan van dit goddelijke licht. Ik vermoed dat toen de atmosfeer zo getransformeerd is dat het dag-en-nachtritme zich heeft doen voelen. Op de eerste dag creëerde God de afwisseling tussen dag en nacht. Het werd avond en het werd morgen, de eerste dag.

⁴⁵ Jozua 10:12

⁴⁶ Psalm 118:27

⁴⁷ Openbaring 22:5

⁴⁸ Matteüs 27:45, Marcus 15:33, Lucas 23:44-45

Genesis 1:6-8, de tweede dag

God zei: 'Er moet midden in het water een gewelf komen dat de watermassa's van elkaar scheidt.' En zo gebeurde het. God maakte het gewelf en scheidde het water onder het gewelf van het water erboven. Hij noemde het gewelf hemel. Het werd avond en het werd morgen. De tweede dag.

Kun jij dan als Hij de hemelkoepel uithameren,
die zo hard is als een gegoten spiegel?⁴⁹

Hij troont boven de schijf van de aarde
- haar bewoners zijn als sprinkhanen -
Hij spreidt de hemel uit als een doek,
spant hem uit als een tent om in te wonen.⁵⁰

Het gewelf wordt gezien als de atmosfeer met al haar wolken in diverse stadia van mist, regen, sneeuw tot ijswolken. Die ijswolken zijn hard en lijken wel op een gegoten spiegel. Wie nu naar de zon en de maan kijkt, ziet een schijf. Op grote afstand lijkt elk hemellichaam een schijf. Inmiddels weten we wel beter. De Bijbel hanteert ervaringstaal. Zeker ook als de hemel omschreven wordt als een doek, als een tent, om in te wonen. Duidelijk zal zijn dat de door God geschapen atmosfeer het leven op aarde beschermt.

Genesis 1:9-10, de derde dag

God zei: 'Het water onder de hemel moet naar één plaats stromen, zodat er droog land verschijnt. En zo gebeurde het. Het droge land noemde hij aarde, het samengestroomde water noemde zee. En God zag dat het goed was.

Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hier boven is of van iets beneden op de aarde of in het water onder de aarde.⁵¹

Geologen menen dat er eens één supercontinent is geweest, Pangea. De bovenstaande tekst duidt daar ook op. Eén stuk droog land en één zee. Het is niet te achterhalen hoeveel procent land en hoeveel procent zee. Ik denk aan half om half. Het supercontinent precies een halve aarde groot en de rest zee. Op deze manier is ook de uitdrukking 'het water onder de aarde' goed te plaatsen. Het is het water aan de andere kant van de aarde. Op elke plaats waarop iemand liep, was er aan de andere kant van de aarde water. Ik veronderstel dat door Gods vervloeking van de aarde, het supercontinent Pangea gescheurd is en langzaam uit elkaar is gedreven. Door de zondvloed is de aarde verder sterk veranderd. Maar daarover later meer.

God zei: 'Overal op aarde moet groen ontkiemen: zaadvormende planten en allerlei bomen die vruchten dragen met zaad erin,' En zo gebeurde het. De aarde bracht jong groen voort: allerlei zaadvormende planten en allerlei bomen die vruchten droegen met zaad erin. En God zag dat het goed was. Het werd avond en het werd morgen. De derde dag.

⁴⁹ Job 37:18

⁵⁰ Jesaja 40:22

⁵¹ Exodus 20:4

Overall moet groen ontkiemen. Dit kan betekenen dat er al zaden in de grond aanwezig waren en dat deze nu het goddelijk bevel krijgen om te ontkiemen. God had inmiddels voor licht gezorgd, Hij had de atmosfeer ten dienste van zijn plannen aangepast en Hij had het water verdeeld. Waarschijnlijk heeft God daarmee de nodige stappen gezet om de doodse en woeste aarde een groen kleed te geven. Ik moet hierbij denken aan een doodse woestijn nabij de Dode Zee. Eens per jaar valt er regen en dan schieten er allerlei planten op. Er ontstaat in korte tijd een weelderig groen tapijt.

Als dit zaad er inderdaad al aanwezig is geweest, kan het bijvoorbeeld door een ijstijd en een periode van diepe duisternis zijn geconserveerd. Dan ligt het voor de hand dat het al eerder bloei heeft gegeven en dat vóór de derde scheppingsdag tijdens de periode van de preschepping de aarde al groen is geweest. Er kunnen dan vóór de zesdaagse schepping al aardlagen met organisch materiaal zijn ontstaan.

Genesis 1:14-18, de vierde dag

God zei: 'Er moeten lichten aan het hemelgewelf komen om de dag te scheiden van de nacht. Ze moeten de seizoenen aangeven en de dagen en de jaren, en ze moeten dienen als lampen aan het hemelgewelf, om licht te geven op de aarde.' En zo gebeurde het, God maakte de twee grote lichten, het grootste om over de dag te heersen, het kleine om over de nacht te heersen, en ook de sterren. Hij plaatste ze aan het hemelgewelf op de aarde, om te heersen over de dag en de nacht en om het licht te scheiden van de duisternis. En God zag dat het goed was. Het werd avond en het werd morgen. De vierde dag.

Kun jij de Plejaden aan banden leggen of de ketenen van Orion losmaken?

Kun jij de dierenriem op tijd laten schijnen en de Grote Beer met haar jongen de weg wijzen?

Ken jij de wetten van de hemel, kun jij jouw orde aan de aarde opleggen?⁵²

Vanuit de gedachte van de preschepping moeten de zon en de maan op de vierde dag al aanwezig zijn geweest. Waarschijnlijk zijn zij door het goddelijke licht naar de achtergrond verdrongen. Net zoals de zon op een mooie zomerdag alle sterren doet verdwijnen. Ze zijn er wel, maar je ziet ze niet.

Toch staat in de tekst dat God de twee grote lichten maakte, het grootste om over de aarde te heersen, het kleine om over de nacht te heersen.

Hierbij denk ik aan het maken van een fiets, waarbij de aanwezige onderdelen in elkaar moeten worden gezet. Zo denk ik dat God tijdens de vierde dag ons zonnestelsel heeft bijgesteld en alle planeten in goede banen om de zon heeft gebracht. Ook heeft hij de helling van de aardas bepaald, zodat de seizoenen elkaar zouden afwisselen.

God heeft op de vierde dag ons zonnestelsel aangepast. Wie aan hoogspanning gaat werken, schakelt deze eerst uit. Na de werkzaamheden wordt dan weer ingeschakeld. Dit is een tweede beeld, wat ik bij deze vierde dag krijg. Maar hoe dan ook, God heeft tijdens de vierde dag het bovennatuurlijke goddelijke licht vervangen door natuurlijk licht, door licht van de zon, maan en de sterren.

⁵² Job 38:31-33

Genesis 1: 20-23, de vijfde dag,

God zei: 'Het water moet wemelen van levende wezens, en boven de aarde, langs het hemelgewelf, moeten vogels vliegen.' En hij schiep de grote zeemonsters en alle soorten levende wezens waarvan het water wemelt en krioelt, en ook alles wat vleugels heeft. En God zag dat het goed was. God zegende ze met de woorden: 'Weest vruchtbaar en wordt talrijk en vul het water van de zee. En ook de vogels moeten talrijk worden, overal op aarde.' Het werd avond en het werd morgen. De vijfde dag.

Toen vormde God uit de aarde alle in het wild levende dieren en alle vogels, en hij bracht die bij de mens om te zien welke namen de mens ze zou geven: zoals hij elk levend wezen zou noemen, zo zou het heten. De mens gaf namen aan al het vee, aan alle vogels en aan alle wilde dieren.⁵³

Hier lezen we voor de tweede keer: God schiep. De eerste keer lasen we dat in Genesis 1:1. Ik interpreteer dit zo dat zodra God iets schept, Hij totaal iets nieuws begint. Hij maakt iets uit niets, of Hij maakt iets uit iets. Uit Genesis 2 weten we dat God al deze dieren vormde uit de aarde. Zo denk ik dat God de preschepping uit niets geschapen heeft en dat Hij tijdens de zes scheppingsdagen gebruik heeft gemaakt van alles wat er toen al was. Tijdens de preschepping heeft God dus alles voorbereid.

God schiep tijdens de vijfde scheppingsdag de vissen en de vogels. In Genesis twee lijkt het erop dat God daarmee verder is gegaan nadat Hij Adam had geschapen. Genesis 1 zie ik als het verhaal dat God zelf aan Adam heeft vertelt. In Genesis 2 zie ik meer het ervaringsverhaal van Adam. Adam heeft het zien gebeuren dat God vissen en vogels uit de aarde vormde en hij mocht ze nadien een naam geven.

Hier zie ik al een wezenlijk kenmerk van Gods handelen: het **reeds** en **nog niet**. God openbaarde zich aan Mozes als: "Ik ben die er zijn zal."⁵⁴ Dit kenmerkende van God zien we terug in zijn daden, in het reed en nog niet. Gods daden omspannen vaak een proces, waarbij bij het begin het einde zo vaststaat, dat het begin van de daad als het hele proces kan worden aangeduid. In het nieuwe Testament zien we dat bij de vestiging van Gods Koninkrijk. Na Jezus' bestijging van de troon aan Gods rechterhand is het Koninkrijk er, maar pas nadat Jezus alles en allen onder zijn voeten heeft gelegd, heeft Jezus zijn Koninkrijk voltooid.⁵⁵

In mijn boek '*Openbaring over de Bijbelboeken - Het laatste Bijbelboek vult de andere aan*' ga ik in hoofdstuk 7 *Openbaring over de schepping* in op het **reeds** en **nog niet**.⁵⁶ Want dit komen we opnieuw tegen bij de schepping van de mens. God schiep Eva een korte tijd of misschien zelfs wel een hele tijd later dan Adam.

⁵³ Genesis 2:19-20a

⁵⁴ Exodus 3:14

⁵⁵ 1 Korintiërs 15:28

⁵⁶ Zie www.paradijsthesen.nl onder het kopje Boek

Genesis 1:24-28, de zesde dag

God zei: 'De aarde moet allerlei levende wezens voortbrengen: vee, kruipende dieren en wilde dieren.' En zo gebeurde het. God maakte alle soorten in het wild levende dieren, al het vee en alles wat op de aardbodem rondkruipt. En God zag dat het goed was.

God zei: 'Laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken; zij moeten heerschappij voeren over de vissen van de zee en de vogels van de hemel, over het vee, over de hele aarde en over alles wat daarop rondkruipt.'

God schiep de mens naar zijn evenbeeld, als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen. Hij zegende hen en zei tegen hen: 'Wees vruchtbaar en word talrijk, bevolk de aarde en breng haar onder je gezag: heers over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren die op de aarde rondkruipen.'

Ook zei God: Hierbij geef ik jullie alle zaaddragende planten en alle vruchtbomen op de aarde; dat zal jullie voedsel zijn. Aan de dieren die in het wild leven, aan de vogels van de hemel en aan de levende wezens die op de aarde rondkruipen, geef ik de groene planten tot voedsel.' En zo gebeurde het.

God keek naar alles wat hij geschapen had gemaakt en zag dat het zeer goed was. Het werd avond en het werd ochtend. De zesde dag.

Toen maakte God, de HEER, de mens. Hij vormde hem uit stof, uit aarde, en blies hem levensadem in de neus. Zo werd de mens een levend wezen.⁵⁷

De mens gaf namen aan al het vee, aan alle vogels en alle wilde dieren, maar hij vond geen helper die bij hem paste. Toen liet God, de HEER de mens in een diepe slaap vallen, en terwijl de mens sliep nam hij een van zijn ribben weg; hij vulde die plaats weer met vlees.

Uit de rib die hij bij de mens had weggenomen, bouwde God, de HEER een vrouw en hij bracht haar bij de mens.

Toen riep de mens uit:

Eindelijk een gelijk aan mij,
mijn eigen gebeente,
mijn eigen vlees,
een die zal heten: vrouw,
een uit de man gebouwd.⁵⁸

God vormde alle dieren en de mens uit de aarde. Kennelijk lagen in de aarde alle bouwstenen voor dit project klaar. Tijdens de preschepping is dat allemaal voorbereid.

De vraag is nu: Heeft God bacteriën en allerlei soorten kleine levende organismen tijdens de preschepping geschapen?

Ik krijg de indruk dat God tijdens de laatste twee scheppingsdagen alleen die dieren heeft geschapen die Adam kon zien, waarover hij kon heersen en aan wie hij een naam kon geven. Vandaar dat ik denk dat alle microscopische diertjes tijdens de preschepping zijn geschapen dan wel via theïstische evolutie zijn ontstaan

Dit ben ik gaan denken, omdat in de oudste aardlagen alleen microfossielen voorkomen en omdat ik ben gaan veronderstellen dat tijdens de preschepping deze kleine organismen door schepping dan wel door theïstische evolutie ontstaan zijn.

⁵⁷ Genesis 2:7

⁵⁸ Genesis 2:20-23

Twee derde van de aardkorst bestaat op dit moment uit sedimentaire gesteenten. Ik vermoed dat deze gesteenten grotendeels tijdens de preschepping zijn ontstaan. Als God op de zesde scheppingsdag aarde oppakt, dan bevat die aarde sedimentaire elementen en micro-organismen. Stel dat die micro-organismen via evolutie zijn ontstaan, dan heeft God bij de schepping van de mens daarvan gebruik gemaakt. In dat geval mogen we die inbreng via evolutie positief waarderen. Maar ook is diezelfde aarde tijdens de eerste drie scheppingsdagen beschenen door goddelijk licht. Verder ontkiemden op de aarde al allerlei struiken en bomen. Tijdens de zesde scheppingsdag was er overal al vruchtbare aarde. Vermoedelijk gebruikte God bij de schepping van de landdieren en de mens die vruchtbare aarde. Ik kom later terug op de preschepping en of we sporen van die preschepping terug kunnen vinden in het fossielenarchief.

Op de zesde dag schiep God allerlei dieren, die, zoals we later lezen, groene planten als voedsel krijgen. Daarom denk ik dat alle roofdieren later zijn geschapen, nadat door ontwrichting van het beoogde proces zij als faunabeheerders werden ingezet. Ik kom hier later op terug.

Met de schepping van de mens is iets bijzonders aan de hand. God schiep de mens aan het einde van de zesde scheppingsdag. Man er vrouw schiep Hij hen. Zo sprak Hij hen ook aan. Maar in Genesis 2 lezen we dat God de vrouw veel later heeft geschapen. Pas nadat Adam alle dieren een naam had gegeven en God erom gevraagd had. God wilde Adam graag een vrouw geven, maar desondanks liet God Adam wachten. Dat is op te maken uit de uitroep van de mens: ‘**Eindelijk** een gelijk mij.’

Om deze verhalen met elkaar te laten harmoniëren, denk ik dat God de mens als een twee-eenheid heeft geschapen. Een mens waarin zowel de man als de vrouw aanwezig waren. Hierbij moet ik denken aan de wonderlijke celdelingen. Een cel kan zich delen en daarbij alle eigenschappen overdragen op de andere cel. Wonderlijk ingenieus. Gijsbert van den Brink, en ook anderen, typeren de mens als een collectivum: ‘de mens’.⁵⁹ Inderdaad, de eerste mens is heel bijzonder. Want uit die eerste mens haalde God slechts een rib, en bouwde daaruit een vrouw. Adam gaf haar later de naam Eva.⁶⁰

We lezen dat God bij de mens levensadem in de neus blies. Dat lezen we niet, nadat God Eva geschapen had. Ik vermoed, net zoals bij celdeling, Eva de belangrijkste eigenschappen van Adam kreeg overgedragen. Zoals de mens later werd aangeduid als de levende ziel, zo ontvingen Adam en Eva hun ziel van de eerste mens die als twee-eenheid geschapen werd. Ik geloof dat wat God tegen de mens als twee-eenheid heeft gezegd, door zowel Adam als Eva gehoord is. Zij kenden beiden de opdracht: ‘Wees vruchtbaar en word talrijk.’ Zo schiep God Adam en Eva als gelijkwaardig, alleen Adam als eerste.

Tussenbalans 1

Ik heb geen moeite met een kosmos van 13,8 miljard jaar oud en een wereld van 4,4 miljard jaar oud. Ik weet niet hoelang de preschepping heeft geduurd en of er tijdens die periode slechts sprake is geweest van evolutie.

Ik heb mij altijd tegen de macro-evolutie gekeerd, omdat ik daarin de hand van God miste. Nu ik in de bundel de bijdragen van Ronald Meester, René van Woudenberg en Dolf te Velde heb gelezen, ben ik die macro-evolutie anders gaan bekijken. Louter toeval bestaat, terwijl een gelovige daarachter als

⁵⁹ Boek blz. 351

⁶⁰ Genesis 3:20

tweede oorzaak de hand van God mag zien.⁶¹ Wat voor mensen toeval is, kan blijven vallen onder Gods leiding op al die momenten dat Hij dat wil.

Mijn inzicht over macro-evolutie is nu zo veranderd, dat ik daarvoor een lans wil breken. Er is een big-bang geweest. En de gelovige weet dat God alles uit niets heeft geschapen. Op een gegeven moment is na miljarden jaren de wereld ontstaan en in de daaropvolgende miljarden jaren is er leven op de aarde ontstaan. Het fossielenarchief spreekt in meerdere opzichten heldere taal. Als gelovige zie ik Gods hand op de achtergrond, en wel zo dat ik de hele macro-evolutie ingebed kan zien in de preschepping. Omdat ik in de scheppende God geloof, kan het ook zo zijn dat bij de overgangen van de ene soort naar de andere soort God wel een bijdrage heeft geleverd. Omdat René Franssen schrijft dat er overgangsfossielen zijn gevonden⁶² en omdat creationisten dit aanvechten, laat ik vooralsnog beide mogelijkheden open.

Volgens Genesis 1:2 is die hele grootste macro-evolutie, menselijk gesproken, op een fiasco uitgelopen. Op een gegeven moment was de aarde woest en doods, en duisternis lag over de oervloed. Een triest einde van een heel lang proces.

Volgens wetenschappers zijn er meerdere ijstijden geweest. Misschien liep de macro-evolutie op de laatste eindtijd stuk. De aarde werd woest en doods.

Volgens wetenschappers zijn er meerdere supercontinenten geweest. Waaronder Rodinia en Pangea. Ze vielen uiteen en later kwamen al die uiteengevallen continenten weer bij elkaar. De aarde heeft meerdere catastrofes gekend.

De aarde is waarschijnlijk meerdere keren geraakt door grote meteorieten en het kan zijn dat de aarde daardoor iets uit zijn baan is geraakt. Vandaar al die ijstijden en de grote fluctuaties van bijvoorbeeld CO₂ in de atmosfeer.⁶³ Ik weet het niet.

Wat ik wel weet en wat zojuist uit Genesis 1 is gehaald, is dat God deze doodse en woeste aarde weer tot leven heeft gebracht. Hij verlichtte eerst zelf de aarde en daarna bracht Hij de aarde in een uiterst nauwkeurige baan om de zon. God schiep de juiste condities voor een goede stabiele aarde.

God wist in zijn voorzienigheid dat we in de huidige tijd het zouden hebben over evolutie. Als God naar de achtergrond verdwijnt, dan loopt alles vast. Dat zien we onder andere bij Gods volk in Egypte. Meer dan vierhonderd jaar bleef God op de achtergrond. Het volk verloor God uit het oog. Daarna greep God zelf in en onder leiding van Mozes verliet Israël het slavenhuis.

Materialistische wetenschappers denken dat alles eindig is. De zon zal opbranden. De kosmos klappt eens in elkaar.

Maar bij God is alles mogelijk. Na de preschepping volgt de zesdaagse schepping. De macro-evolutie is vastgelopen in een doodse en woeste aarde. Maar ook dit laat God meewerken ten goede. Zo laat Hij volgens mij zien dat zonder direct goddelijk ingrijpen de macro-evolutie vastloopt.

Het fossielenarchief wordt door creationisten anders gelezen dan door de meeste wetenschappers. Op die verschillen wil ik vooralsnog niet ingaan. Het blijft boeiend. Het boek 'Evolutie – Het nieuwe studieboek' van Reinhard Junker en Siegfried Scherer vind ik een aanrader.⁶⁴ Ik veronderstel dat tijdens de preschepping de macro-evolutie niet zover is gekomen dat er dieren met een zeker bewustzijn zijn ontstaan. Als dit waar blijkt te zijn, dan heeft geen enkel dier pijn geleden. Omdat het nu al lastig is om pijn bij dieren te meten, lijkt het haast onmogelijk om te kunnen vaststellen of

⁶¹ Boek 346-347, onder het kopje: Natuurlijke selectie: toeval en voorzienigheid

⁶² Boek blz. 372

⁶³ Zie: *De menselijke maat- De aarde over tienduizend jaar en Spiegelzee - De zeespiegelgeschiedenis van de mens* van Salomon Kroonenberg

⁶⁴ Dit boek is uitgegeven door *De Oude Wereld*

dieren tijdens de preschepping pijn hebben geleden. Met een God die op de achtergrond aanwezig is, lijkt mij dat pijn lijden uitgesloten is. Mee hierdoor heb ik geen bezwaren meer tegen de macro-evolutie.

Het einde van de preschepping en het begin van de zesdaagse schepping plaats ik vooralsnog aan het einde van de laatste ijstijd. Stel dat tijdens die ijstijd de hele aarde met ijs bedekt is geweest. Hoeveel dieren zouden dit overleefd hebben?

Ik denk dat na zo'n periode, waarbij de aarde een lege woestijn werd, God heeft ingegrepen. Zo lees ik nu Genesis 1:2.

Genesis 2:8, 15

God, de HEER, legde in het oosten, in Eden, een tuin aan en daarin plaatste hij de mens die hij had gemaakt.

God, de HEER, bracht de mens dus in de tuin van Ede, om die te bewerken en erover te waken.

De tuin van Eden, het paradijs, wordt steeds meer gezien als een veilige plek op aarde te midden van een wereld waar de *struggle of life* zich afspeelde.

Daar is zeker wat voor te zeggen, omdat Adam erover moest waken. Ook Van Veluw en Burger verwerken dit beeld in hun verhaal.⁶⁵

Ik veronderstel dat Satan vrij direct na de zesde scheppingsdag in opstand is gekomen, en dat hij al snel daarna Gods schepping is gaan aanvallen. Dus al voor de zondeval viel Satan aan. Dit veronderstelt Henk van den Belt ook.⁶⁶ Ik leid dit af uit het feit dat de slang sprak en als eerste Eva wist te verleiden. Satan had dus de slang al in zijn greep vóór de zondeval. Misschien zelfs ruim vóór de zondeval.

Als dit zo is, dan roept het diverse vragen op. Wat heeft Satan gedaan? Heeft hij dierenplagen kunnen veroorzaken? Muggenplagen, sprinkhanenplagen? Heeft hij bepaalde ziektes onder dieren veroorzaakt? Zoals kanker? Gingen er dieren dood vóór de zondeval?

Uit bepaalde interpretaties van het fossielenarchief zou blijken dat dit allemaal inderdaad het geval is geweest. Waarschijnlijk heeft de mens ervan geweten en wist hij vóór de zondeval precies wat het betekende om onherroepelijk te zullen sterven.⁶⁷

⁶⁵ Boek blz. 236-238, 309-310, 350

⁶⁶ Boek blz. 87

⁶⁷ Genesis 2:17

Genesis 2:9, 16-17, de boom van de kennis van goed en kwaad

Hij liet uit de aarde allerlei bomen opschieten die er aanlokkelijk uitzagen, met heerlijke vruchten. In het midden van de tuin stonden de levensboom en de boom van kennis van goed en kwaad.

Hij hield hem het volgende voor: 'Van alle bomen in de tuin mag je eten, maar niet van de boom van de kennis van goed en kwaad; wanneer je daarvan eet, zul je onherroepelijk sterven.'

God is ruimhartig, van alle bomen van de tuin mocht de mens eten met inbegrip van de levensboom. Alleen van de boom van kennis van goed en kwaad mocht de mens niet eten. Dit verbod wordt aangeduid als het proefgebod. De mens ontving veel ruimte om te doen wat hij wilde. Alleen God stelde een grens, de mens mocht van die ene boom niet eten. In het paradijs stonden misschien wel miljoenen bomen met allerlei heerlijke vruchten. Slechts van die ene boom moest de mens afblijven.

Al eerder heb ik verondersteld dat de mens als een twee-eenheid is geschapen. God sprak met dit verbod deze twee-eenheid aan. Eva moest nog geschapen worden. Ik denk dat God het eten van de vruchten voor later had bestemd, voor de tijd dat Adam en Eva lichamelijk volwassen zouden zijn. Immers, pas na het eten van die vrucht bemerkten ze dat ze naakt waren en ze schaamden zich ervoor. Ik veronderstel dat God het voornemen had om Adam en Eva op een later moment de vruchten van die boom te geven. Op een moment dat ze er seksueel en lichamelijk aan toe waren. Ik geloof dan ook, zoals ook Benno van den Toren, God Adam en Eva niet als volwassen mensen heeft geschapen, maar als jonge mensen die nog niet toe waren aan seksuele omgang. Hij schrijft:

Een eerste inzicht komt van kerkvader Ireneüs, die aan het einde van de tweede eeuw zijn *Adversus Haereses of Tegen de ketterijen* schreef. Ireneüs stelde Adam en Eva voor als wezens die nog moesten groeien tot volwassenheid, als een soort kinderen dus. Dit helpt om de schepping dynamisch voor te stellen, als een geschiedenis met een toekomst. Dat is een beeld waar het scheppingsverhaal zelf aanwijzingen voor geeft: met het eerste paar is de geschiedenis niet af, want hun wordt opgedragen zich te vermenigvuldigen en over de aarde te verspreiden. In de context van de Bijbel als geheel is dat nog veel duidelijker: waar er aan het begin van de Schrift één echtpaar is, zijn er aan het eind vele volkeren voor de troon van God; waar aan het begin een tuin is, zien we aan het eind een stad (het hemelse Jeruzalem); waar de Schepper in het begin rondwandelt in de tuin is God aan het einde van de geschiedenis 'alles in allen'. Ireneüs begrijpt de schepping vanuit Christus. Christus is gekomen om de hele schepping 'onder één hoofd samen te vatten' (de zogenaamde *recapitulatio*, vergelijk Efeziërs 1:10). Christus brengt door zijn menswording en opstanding de schepping tot haar vanaf het begin beoogde doel. Dat doet niets aan de oorspronkelijke goedheid van de schepping af.

We moeten die goedheid dan echter voorstellen als de goedheid van een baby'tje: fantastisch mooi en in zekere zin ontbreekt er niets aan. Maar het is niet af en heeft nog een langere periode van groei voor zich.⁶⁸

⁶⁸ Boek blz. 294-295

Genesis 3:17b-19, God vervloekt de aarde

Vervloekt is de akker om wat jij hebt gedaan, zwoegen zul je om ervan te eten, je hele leven lang. Dorens en distels zullen er groeien, toch moet je van zijn gewassen leven. Zweten zul je voor je brood, totdat je terugkeert tot de aarde, waaruit je genomen bent.

Want de schepping is ten prooi aan de zinloosheid, niet uit eigen wil, maar door hem die haar daaraan heeft onderworpen. Maar ze heeft hoop gekregen, omdat ook de schepping zelf zal worden bevrijd uit de slavernij van de vergankelijkheid en zal delen in de vrijheid en luister die Gods kinderen geschonken wordt. Wij weten dat de hele schepping nog altijd als in barensweeën zucht en lijdt.⁶⁹

God grijpt opnieuw in. Zijn mooie schepping verandert Hij door dorens en distels te laten opgroeien. De mooie schepping wordt er minder mooi door. Planten en paden worden overwoekerd door onkruid.

God is niet de Auteur van het kwaad, maar op dit moment introduceert God wel het kleine kwaad. De dorens en de distels. Het lijkt erop dat God het bewonen van de aarde minder aantrekkelijk maakt om zo de mens te laten verlangen naar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

Hoewel het niet in de Bijbel staat, denk ik dat Gods vloek ook de hemel betreft. Ik geloof dat vanaf dat moment het heelal is gaan uitdijen, als teken van verval. God had de kosmos geschapen voor de eeuwigheid. Na de zondeval verandert de kosmos in een eindig heelal. De wetenschappers zien het juist dat het heelal, als God niet opnieuw ingrijpt, eens zal ophouden te bestaan.

Ik veronderstelde al eerder dat tijdens de derde scheppingsdag, toen het droge land is ontstaan, dit droge land de helft van de aarde besloeg. Er ontstond één supercontinent. Na Gods vloek, denk ik, is dit ene supercontinent gespleten en daarna langzaam uit elkaar gedreven.

Na Gods vloek zucht en lijdt de hele schepping eronder. Paulus schrijft zelfs: 'De schepping is ten prooi gevallen aan de zinloosheid.' Aan Gods schepping komt onherroepelijk een einde voor wie niet gelooft dat God alles gaat herstellen en zo gaat vernieuwen dat er sprake zal zijn van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.

God laat alles meewerken ten goede. Daarom is het eigenlijk niet juist om te zeggen dat God hier het kleine natuurlijke kwaad introduceert. We kunnen hier beter spreken over Gods bedoeling dat Hij hier begint te straffen met het perspectief voor ogen dat Hij eens alles zal herstellen. God straft om te helen, om alles recht te zetten.

In de bundel maakt Bert van Veluw onderscheid tussen moreel en natuurlijk kwaad. Ik denk dat het morele kwaad direct en indirect afkomstig is van Satan. Het natuurlijke kwaad kan zowel van God als van Satan komen. Als God er de hand in heeft, dan mogen we dat leren zien als een straf waarmee Hij stuurt om zijn heilsplan te realiseren. Denk daarbij aan de zondvloed. Zodra Satan natuurlijk kwaad inbrengt, onder toelating van God, dan is hij aan het vernielen. Satan wil dan zoveel mogelijk kapot maken. Zie Job.

⁶⁹ Romeinen 8:20-22

Tussenbalans 2

In de bundel schrijft Arnold Huijgen:

Adam staat aan de grens van onze geschiedenis en de val is voor ons menselijk kennen een grens, net zo goed als het eschaton dat is. Al denkend komen we er niet voorbij en als we het proberen, worden lijnen onhelder. Calvijn zegt al dat we daarom beter naar Christus kunnen kijken. Hij openbaart niet alleen God, maar geeft ook het scherpste zicht op de mens zoals God die bedoeld heeft. We kunnen nog een stap verder gaan: over de mens zullen we moeten denken van het midden van de geschiedenis uit, dus vanuit kruis en opstanding en vanuit de rechtvaardiging van de goddeloze. Dit ‘midden’ van de tijd onderscheidt het christelijk geloof van het darwinisme. Pas in het licht van kruis en opstanding verstaan we de diepte van de zonde, de hoogte vanwaar we gevallen zijn, het leven dat God schenkt en de toekomst waartoe we geroepen zijn.⁷⁰

Tot voor kort dacht ik er ook zo over. We kunnen nauwelijks verder tergekijken dan tot aan de zondvloed, laat staan tot ver achter de zondeval.

Door het boek van Van den Brink en deze vervolgbundel ben ik van inzicht veranderd. Redenerend vanuit Genesis 1:2 heb ik geen bezwaar meer tegen een oude aarde en tegen een evolutie die op ‘niets’ is uitgelopen.

Ik denk wél dat we het leven zoals we het nu waarnemen niet zomaar kunnen extrapoleren naar het leven op aarde vóór Genesis 1:2. Ik zie daarom in de evolutie iets bijzonders. Ik zie God staan aan het begin van de oerknal, waarna het leven zich grotendeels zo ontwikkeld heeft zoals veel wetenschappers op dit moment aannemen. God blijft op de achtergrond. Dat betekent dat God zoveel in die schepping (preschepping) heeft gelegd, dat Hij die ontwikkeling mogelijk heeft gemaakt. Alleen ik geloof niet dat God aan een van die dieren een ziel heeft gegeven. Ook geloof ik niet dat er toen dieren zijn ontstaan met een bewustzijn waarmee zij pijn hebben kunnen voelen.

Daarmee geloof ik dat God tijdens de zesdaagse schepping echt iets nieuws is begonnen. Hij schiep een mens met een ziel en Hij schiep dieren met een bewustzijn, zodat de mens over hen zou kunnen heersen. Zoals een mens nu nog redelijk over zijn huisdieren kan heersen, zo kon de volmaakte mens over alle dieren heersen. Dat zien we terug bij Jezus. Denk daarbij aan de wonderbaarlijke visvangst.

Het uitsluiten van de aanname dat dieren tijdens de preschepping een ziel en pijnbewustzijn hebben gehad, elimineert de bezwaren die Vlastuin en anderen tegen de evolutietheorie inbrengen. Zo worden alle bezwaren tegen de pijnlijke *struggle of life* weggenomen, want tijdens die strijd ervoeren de dieren geen pijn.

Ik acht het ondenkbaar dat God, op de achtergrond, de nu onder wetenschappers gangbare condities bij de evolutie zou hebben gefaciliteerd. Dit, omdat ik geloof dat alle nakomelingen van Adam eens uit de dood zullen opstaan en dat God dan alles recht zal zetten. Met alle nakomelingen van Adam zal het goed komen.⁷¹ Dat heeft God niet beloofd aan alle voorlopers van Adam, aan alle eerder levende primaten. Zij zullen op de nieuwe hemel en de nieuwe aarde niet terugkeren.

Tijdens de preschepping zijn de meeste grondstoffen ontstaan waar we nu dankbaar gebruik van maken. De preschepping is dan ook niet alleen een tijd geweest van voorbereiding, maar ook een tijd waarin de voorzienige God veel van die grondstoffen via natuurlijke processen heeft laten ontstaan.

⁷⁰ Boek blz. 247

⁷¹ Zie www.paradijsthesen.nl onder kopje Boek

Nu terug naar Arnold Huijgen met het 'midden' van de tijd. Als Jezus zijn werk op aarde in het midden van de tijd heeft verricht en we rekenen met een preschepping van 13,8 miljard jaar, dan zullen er na de vorming van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde nog miljarden jaren volgen om dit 'midden' van de tijd waar te laten zijn.

Het perspectief dat iedereen uit de dood zal opstaan en minstens nog miljarden jaren te leven krijgt, relativeert al het kwade in het hier en nu. Want gedurende die lange tijd kan en zal God al het hier onterecht ondergane leed ruimschoots compenseren. God zal aan iedereen recht doen.

Waarom laat God het kwaad toe. De vraag van Bert van Veluw.

Zonder wind kan niemand zeilen leren. Zonder toelating van het kwaad kan de mens niet leren om het goede van het kwade te onderscheiden. Ons leven op aarde is slechts een leerschool. Tijdens de komende eeuw, nadat Jezus Christus is teruggekomen, zal alles aan het licht komen om zo het kwade van het goede te onderscheiden en om via die weg volmaakt te worden.

Zodra alles aan het licht komt, zullen we ook zien welk moreel kwaad Satan heeft ingebracht en hoe wij daarmee zijn omgegaan. God zal rechtspreken en straffen. God zal straffen om te helen.

Genesis 4:1-2, 25-26; 5:3-5 Adams leeftijd en zijn directe nakomelingen

De mens, Adam, had gemeenschap met zijn Eva, zijn vrouw, en zij werd zwanger en bracht Kaïn ter wereld. 'Met de hulp van de HEER,' zei ze, 'heb ik leven geschonken aan een man!' Later bracht ze zijn broer ter wereld, Abel. Abel werd herder, Kaïn werd landbouwer.

Opnieuw had Adam gemeenschap met zijn vrouw, en zij bracht een zoon ter wereld. Zij noemde hem Set, want, zei ze, 'God heeft mij in de plaats van Abel, die door Kaïn is gedood, een ander kind gekregen.' Ook Set kreeg een zoon, die hij Enos noemde. In die tijd begon men de naam van de HEER aan te roepen.

Toen Adam 130 jaar was, verwekte hij een zoon die op hem leek, die zijn evenbeeld was. Hij noemde hem Set. Na de geboorte van Set duurde Adams leven nog 800 jaar. Hij verwekte zonen en dochters. In totaal leefde hij 930 jaar. Daarna stierf hij.

Ik denk dat Adam zijn levensjaren pas na de zondeval is gaan tellen. Eerder had eigenlijk geen zin. Met een eeuwig leven voor ogen, begin je daar niet aan. Na de zondeval komt dat anders te liggen. Adam en Eva en al hun nakomelingen moesten leren leven met het vooruitzicht dat zij onherroepelijk zouden sterven. Elk jaar ná de zondeval werd zo een genadejaar. Die jaren tel je. Daarmee laat je zien dat je in genadetijd leeft.

Als dit zo is, dan weten we niet na hoeveel jaren na de zesde scheppingsdag de zondeval heeft plaatsgevonden. Daar ligt dan een sluier over. We mogen gissen. Wie aanneemt dat de preschepping 13,6 miljard jaar heeft geduurd, en daarmee enig zicht heeft gekregen over Gods handelen in de tijd, zal de tijd tussen de zesde scheppingsdag en de zondeval vrij ruim nemen. Maar hoe dan ook, we moeten hier rekening houden met een onbekend lange periode.

Genesis 4:17, Kaïn's eerste zoon

Kaïn had gemeenschap met zijn vrouw, en zij werd zwanger en bracht Henoeh ter wereld.
Kaïn was toen een stad aan het bouwen en hij noemde die stad Henoeh, naar zijn zoon.

Wie was de vrouw van Kaïn? Voor wie bouwde Kaïn een stad? Was in die tijd Kaïn inmiddels het hoofd geworden van een grote groep familieleden? Zogezegd een stamhoofd?

Dit vers en Genesis 4:14-15 vormen voor meerdere theologen aanleiding om te veronderstellen dat Adam door God uitgekozen is uit een grotere groep mensachtigen.

Ik geloof dat niet. Ik denk dat God zowel aan Kaïn als aan Abel een vrouw heeft gegeven op eenzelfde manier als Hij eens Eva aan Adam gaf. Op een gegeven moment hebben zowel Kaïn als Abel hun wens aan God kenbaar gemaakt. Wellicht op aanraden van hun ouders. En God heeft op die vraag positief gereageerd, en Hij gaf aan elk van hen op zijn tijd een vrouw.

Ik veronderstel dat God dit herhaald heeft bij de eerste generaties mannen. Die mannen kregen dus van God zelf een vrouw. Ik denk dat het deze mannen zijn, die in Genesis 6:4 'de zonen van de goden' worden genoemd. Die 'zonen van de goden' hadden dus van God al een vrouw ontvangen en desalniettemin zochten ze gemeenschap met de dochters van de mensen en kregen bij hen kinderen. Zij pleegden massaal overspel.

Hermeneutiek 1

Onder druk van wetenschappelijke ontwikkelingen, in het bijzonder de evolutietheorie, krijgt Adam een andere plaats. Gijsbert van den Brink ziet ruimte om Adam te zien als de eerste mens die God heeft gekozen uit een groep humanoïden. In zijn boek 'En de aarde bracht voort' noemt hij enkele theologen die hem daarin zijn voorgegaan. Inmiddels wordt deze bijbeluitleg steeds meer geaccepteerd, mede omdat het ook een verklaring geeft voor het grote aantal mensen dat er al was op het moment dat Kaïn zijn broer dood sloeg.

Het is altijd al een vraag geweest, waar de vrouwen van Kaïn en Abel vandaan zijn gekomen. Klassiek dacht men dat Adam en Eva dochters hebben gekregen, die niet direct in de Bijbel genoemd zijn. Twee van deze dochters zijn getrouwd met Kaïn en Abel.

Ik zie dat anders, omdat pas in Genesis 5:4 staat dat Adam nog zonen en dochters verwekte. Vandaar dat ik naar een andere oplossing heb gezocht.

Soms wordt wel gedacht dat God de Bijbel extra moeilijk heeft gemaakt. Dit mee omdat Jezus sprak in gelijkenissen. Zo'n gelijkenis is moeilijk te begrijpen. Dat lukt vaak niet alleen. Dat moet je samen doen. Het lijkt erop dat we de Bijbel alleen samen met alle heiligen kunnen doorgronden. Genesis 1 en 2 stelt ons al voor de nodige problemen. Rond de vraag over Kaïn's vrouw is dat niet anders.

Hierboven heb ik een oplossing aangedragen, uitgaande van Gods grootheid. Gods handelen tijdens de zesdaagse schepping is zo grandioos, dat deze wonderen erbij passen. Ik veronderstelde al eerder dat God ná de zesde scheppingsdag de roofdieren heeft geschapen. Al deze aannames liggen eigenlijk in dezelfde lijn. God is een God van wonderen.

Deze oplossing maakt het ook gemakkelijker om de grote diversiteit onder mensen te verklaren. Alle mensen stammen af van Adam en Eva, maar tegelijkertijd heeft God – door aan de eerste generaties mannen afzonderlijk een vrouw te geven – de diversiteit aanzienlijk vergroot.

Mijn toevoeging zie ik als een interpretatie zonder enkel goddelijk gezag. Het kan ook anders. Maar wie heeft een andere oplossing waarbij de gegeven Bijbeltekst intact gelaten wordt?

Genesis 5:1 e.v., 11:10 e.v., geslachtsregisters uit Genesis

Dit is de lijst van Adams nakomelingen. Toen God Adam schiep, de mens, maakte hij hem zo dat hij leek op God. Mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen. Hij zegende hen en noemde hen mens toen zij werden geschapen.

Toen Adam 130 jaar was, verwekte hij een zoon die op hem leek, die zijn evenbeeld was. Hij noemde hem Set. Na de geboorte van Set duurde Adams leven nog 800 jaar. ev.

Dit zijn de nakomelingen van Sem. Toen Sem 100 jaar oud was, verwekte hij Arpachsad, twee jaar na de zondvloed. Na de geboorte van Arpachsad leefde Sem nog 500 jaar. Hij verwekte zonen en dochter. ev.

Wat direct opvalt is dat in deze geslachtsregisters Kaïn en Abel ontbreken. Wat ook opvalt zijn de ronde getallen: 800 jaar, 500 jaar. In de bundel schrijft Koert van Bekkum over de zondvloed en de twee geslachtsregisters uit Genesis. Hij suggereert daarbij dat de boeken van Mozes in feite veel later geschreven zijn en pas in zijn huidige vorm op z'n vroegst uit de tijd van Israëls koningen dateren.⁷² Ik ga daarin niet helemaal met hem mee. Dit omdat in de Bijbel Mozes als auteur wordt genoemd.⁷³ Daarbij denk ik dat Mozes door zijn opleiding over veel informatie over het verleden beschikte en dat hij met anderen samen de Pentateuch heeft samengesteld.⁷⁴ Ik denk wel dat die vijf boeken van Mozes later, tijdens de ballingschap of zelfs tijdens de koningentijd zijn bijgewerkt en een eigentijds taalkleed hebben gekregen. Ook zijn er in die latere fases stukjes aan toegevoegd om het geheel te completeren. Zoals bijvoorbeeld de beschrijving van Mozes' sterven. Maar daarover nu niet verder.

Dit betekent dat ik Genesis meer ben gaan lezen vanuit de context van de tijd waarin Mozes leefde. Voor de notering van de geslachtsregisters betekent dit dat hij de toen gangbare gewoonten zal hebben overgenomen. Ik denk daarbij aan de Ogdoade van Hermopolis.⁷⁵ Hierbij zijn de niet welgevallige heersers overgeslagen. Zoiets speelde ook al bij de Sumerische Koningslijst. Dus al met al ben ik het met Van Bekkum eens dat de getallen in de geslachtsregisters symbolisch gelezen moeten worden.

Dit maakt de datering van de zondvloed heel lastig. De door creationisten aangedragen tijden, 2350 v. Chr. of 2907 v. Chr. komen hiermee op losse schroeven te staan. Op mijn website heb ik een alternatief geformuleerd, waarover nog te weinig is gediscussieerd om het als valide te presenteren.⁷⁶

⁷² Boek blz. 156, 162

⁷³ Johannes 1:17

⁷⁴ Zie: <http://www.vraagijjeweleensaf.nl/wie-genesis-heeft-geschreven/>

⁷⁵ Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Ogdoade_van_Hermopolis en <http://www.paradijsthesen.nl/wp-content/uploads/2018/10/Geologie-2-2016-wijziging-2018-2-zwart.pdf>, blz. 59

⁷⁶ Zie: <http://www.paradijsthesen.nl/wp-content/uploads/2018/10/Geologie-2-2016-wijziging-2018-2-zwart.pdf>

Genesis 6:11 -8:22, de zondvloed

In Noachs tijd was de aarde in Gods ogen verdorven en vol onrecht. Toen God zag dat de aarde door en door slecht was, dat iedereen een verderfelijk leven leidde, zei hij tegen Noach: 'Ik heb besloten een einde te maken aan het leven van alle mensen, want door hen is de aarde vol onrecht. Ik ga hen vernietigen, en de aarde erbij. Maak jij nu een ark van pijnboomhout. e.v.'

Over het zondvloedverhaal schrijft Van Bekkum:

Dat concrete historische vragen over het begin – zoals die naar de mensen voor wie Kaïn bang is (Gen. 4:14) – zich niet laten beantwoorden, wijst erop dat oud-Israël zich dat bewust moet zijn geweest. Zoals ook de lezers van de Sumerische Koningenlijst (net als kinderen van de basisschool) waarschijnlijk echt wel wisten dat er aan de bouw van steden en het koningschap nog wel een en ander was voorafgegaan. Alleen was die voorgeschiedenis voor hen blijkbaar niet interessant. Dat moet voorzichtig maken om de protohistorie van het bijbelse vloedverhaal al te letterlijk te lezen. Dit is het verhaal voor oud-Israël in de context en de taal van toen. De boodschap is glashelder. Maar er een modern historisch beeld van willen maken, grenst aan overmoed.

Zoals ik Genesis 1 en 2 zo letterlijk mogelijk heb willen lezen, zo wil ik ook het verhaal over de zondvloed lezen. Ik vind dat Van Bekkum de zondvloed te klein maakt, terwijl veel creationisten de zondvloed weer te groot maken.

Ik veronderstel dat tijdens de derde scheppingsdag God aarde en zee zo van elkaar heeft gescheiden dat de ene helft van de aarde land werd en de andere helft zee. Ik denk dat de aarde toen vrij vlak was, zonder hoge bergen. Nu ligt de aarde er heel anders bij. De wetenschap heeft ons laten zien dat er eens één supercontinent is geweest dat later uit elkaar is gevallen. Het eerste deel van die platentektoniek heeft zich volgens mij voltrokken tussen zondeval en zondvloed. Als gevolg van Gods vloek zijn de continenten uit elkaar gedreven en het paradijs is op één continentale plaat bewaard. Als een paradijselijk eiland waar de mens geen toegang toe had. De cherubs uit Genesis 3:24 hebben blijvend dat eiland bewaakt.

Tijdens de zondvloed heeft God dit paradijselijk eiland in veiligheid gebracht. Hierover gaat mijn paradijstheses.⁷⁷ Deze theses heb ik weten te onderbouwen met Bijbelteksten en de feiten die ik vond in de boeken van Bert Thurlings⁷⁸ en William (Boy) Habraken.⁷⁹

Ik veronderstel dat Noach op een van de andere continentale platen heeft gewoond en dat deze tijdens de zondvloed helemaal onder water is komen te staan. Noach heeft al de bewoners op dat continent weten te bereiken met zijn waarschuwende boodschap. Al deze mensen zijn omgekomen in de zondvloed.

Maar ook hebben alle overige continenten de gevolgen van de zondvloed ondervonden. De bijeen gebrachte zondvloedverhalen door Tjarko Evenboer⁸⁰ maken dit wel duidelijk. Uiteindelijk is er op die andere continenten maar een klein aantal mensen en dieren in leven gebleven.

Gezien de vele verschillende zondvloedverhalen moeten er meer mensen in leven zijn gebleven. Daarbij komen nog het verhaal van de *Kroniek van Akakor* en het verhaal dat mensen een tweede zon hebben gezien, die een spoor van verwoesting heeft achtergelaten.

⁷⁷ Zie: www.paradijstheses.nl

⁷⁸ Zie: *Verborgene geheimen van de mensheid* door Bert Thurlings

⁷⁹ Zie: *Droegen de Goden schoenen?* van William (Boy) Habraken

⁸⁰ Zie: *De wereldwijde vloed* van Tjarko Evenboer

De zin

'Ik heb besloten een einde te maken aan het leven van alle mensen, want door hen is de aarde vol onrecht. Ik ga hen vernietigen, en de aarde erbij'⁸¹

lees ik niet meer in absolute zin. Zelfs ondanks het feit dat er in het Nieuwe Testament meerdere keren naar gerefereerd wordt.

Ik zie de zondvloed als een voorafschaduw van de grote schoonmaak van de aarde, als onderdeel van Gods plan om de aarde te herstellen en te vernieuwen. In de eindtijd zal dit plaatsvinden en daarna zal Jezus terugkomen. De aarde zal dan niet met water maar met vuur gereinigd worden. Die reiniging zal wel totaal zijn.

In een oogwenk zullen daarna de dan nog levende mensen veranderd worden en de doden zullen opgewekt worden met een onvergankelijk lichaam.⁸² Die nieuwe start zal dan wél slagen, omdat Jezus vanuit het nieuwe Jeruzalem de hele aarde aan zich zal onderwerpen.

Bij de nieuwe start met Noach ging het al snel mis. God laat ons daarmee zien dat het zonder Jezus' verzoeningswerk, de uitstorting van de heilige Geest, de definitieve uitschakeling van Satan en Jezus' terugkomst op de nieuwe aarde het echt niet lukt.

Hermeneutiek 2

Onder de druk van wetenschappelijke inzichten ben ik de geslachtsregisters en de zondvloed minder letterlijk gaan lezen. Kan dat zomaar? Veel theologen en diverse schrijvers uit de bundel zijn mij hierin voorgegaan. Henk van den Belt schrijft:

De hoge ouderdom van de kosmos is niet in strijd met die heilhistorische volgorde al vraagt zij wel om een herinterpretatie van de geslachtsregisters en van Genesis 1.⁸³

Wat betreft de geslachtsregisters zijn op de manier waarop deze beschreven zijn aanwijzingen te vinden, dat die geslachtsregisters een hoger doel hebben dan het geven van historische informatie. Het geslachtsregister uit Matteüs 1 is ingedeeld in drie delen van elk veertien generaties, waarbij duidelijk zichtbaar wordt dat deze niet de historische lijn volgt. Dit is voor mij een aanwijzing om de geslachtsregisters uit Genesis ook niet al te letterlijk in historische zin te lezen.

Voor wat betreft de zondvloed wordt in de Bijbel ook wel geschreven over de hele aarde, terwijl er de dan bekende wereld mee bedoeld is. Ik denk daarbij vooral aan Daniel 2, 4,7 en 8:5 HSV

Ook ben ik het karakter van de wereldwijde zondvloed anders gaan zien. Minder wereldwijd. Dit omdat Jezus Gods toorn met terug- en vooruitwerkende kracht heeft weggedragen. Vandaar dat God zijn barmhartigheid kan tonen op momenten waarop Hij in absolute termen straffen aankondigde. God laat dan zien dat zijn liefde zijn toorn overstijgt en dat Hij innerlijk bewogen is. God geeft zo een voorproefje van het wonderlijke van zijn oordeel. Hij zal alles goedmaken. Eens zullen alle doden opstaan, ook zij die tijdens de zondvloed zijn omgekomen. God heeft van de dood een doorgang naar het eeuwige leven gemaakt.

⁸¹ Genesis 6:13

⁸² 1 Korintiërs 15:52

⁸³ Boek blz. 84

Genesis 1:1

In het begin schiep God de hemel en de aarde.

Het lijkt erop dat God onze huidige discussie over schepping en evolutie heeft voorzien. Want Genesis 1:1 biedt de mogelijkheid om deze goddelijke actie een tijdsduur te geven van 13,8 miljard jaar. Zo geïnterpreteerd vormt het idee van de oude aarde geen probleem meer.

Ik duidde deze tijdperiode al aan als de preschepping. God schiep, maar in Genesis 1:1 wordt niet verteld hoe God dat heeft gedaan. Daarmee geeft de Bijbel ruimte aan theïstische evolutie.

Voorafgaand aan de zesdaagse schepping heeft God het voorwerk gedaan. Volgens de nu meest gangbare theorie heeft dat voorwerk 13,8 miljard jaar in beslag genomen. Een lange tijd. Gedurende die tijd heeft God ook alles gestuurd. Hij is bij die schepping betrokken geweest. Hij schiep en daarna liet Hij het geschapene verder ontwikkelen via micro-evolutie. Tenminste, zo zie ik dat op dit moment. Want de macro-evolutie spreekt mij niet aan, omdat de toename in complexiteit volgens mij niet buiten God om kan gaan.

God heeft veel tijd in zijn voorbereidingen gestoken. Ik vind het mooi dat de wetenschap dit heeft blootgelegd.

Ik zie mijn interpretatie als een uitgewerkte variant op de hiaattheorie.⁸⁴ In de bundel besteedt Eric Peels heel summier aandacht aan o.a. deze theorie.

Binnen dit interpretatiemodel zijn diverse varianten, waarvan ik er drie noem. Ten eerste de hiaattheorie, die stelt dat tussen Genesis 1:1 en 1:2 (of 1:3) een miljoenen jaren lange periode ligt. Ten tweede de dag-tijdperktheorie, die de dagen van Genesis 1 opvat als (geologische) tijdperken. Ten derde het progressief creationisme, dat aanneemt dat Genesis 1 alleen het incidentele, rechtstreekse scheppende ingrijpen van God noemt, terwijl tussen de scheppingsdagen in perioden van miljoenen jaren ontwikkeling liggen.⁸⁵

Op veel van onze vragen krijgen wij in Genesis 1 geen antwoord. Waar komt de aarde vandaan, waarvan in vers 2 sprake is? Was er een oer-chaos en duisternis voorafgaand aan Gods schepping, of heeft Hij dit alles geschapen nog vóór dag 1?⁸⁶

In dit verband schrijft Marjo C.A. Korpel:

Tegelijk valt op dat de Griekse vertalers nog scherper schrijven over het allereerste begin. Volgens Genesis 1:2 was de aarde nog 'woest en leeg', maar de Griekse vertalers leggen dit als volgt uit: 'de aarde was nog onzichtbaar en vormeloos'. Ook zij veronderstellen blijkbaar een zekere materie, die er al was voor de daadwerkelijke schepping.⁸⁷

Kan dat 'onzichtbaar' hier betekenen dat de aarde onder een dikke ijslaag verborgen was?

⁸⁴ Zie: <https://www.oudesporen.nl/Download/HB302.pdf>, waarin Daniël Bouter e.a. allerlei bezwaren inbrengen tegen de hiaattheorie. Ik meen dat ik meerdere bezwaren heb ondervangen door o.a. te stellen dat in de preschepping God slechts onbezieldde wezens heeft geschapen met een bewustzijn dat geen pijn kon voelen.

⁸⁵ Boek blz. 92

⁸⁶ Boek blz. 101

⁸⁷ Boek blz. 107

Genesis 4:20-21

Ada bracht Jabal ter wereld; hij werd de stamvader van allen die in tenten leven en vee houden. Zijn broer heette Jubal; hij werd de stamvader van allen die op de lier en de fluit spelen. Ook Silla bracht een zoon ter wereld, Tubal-Kaïn; hij was smid en werd de stamvader van allen die brons en ijzer bewerken.

Ondanks de straf die Kaïn kreeg, zien wij dat zijn nageslacht gezegend werd. Uit deze paar verzen blijkt dat er in de begintijd al snel een culturele ontwikkeling plaatsvond.

De Bijbel geeft geen informatie over de ontwikkelingen op het culturele gebied van het nageslacht van Set. Waarschijnlijk overtroffen deze in veel opzichten de culturele ontwikkelingen bij het nageslacht van Kaïn, zoals deze hier beschreven zijn. We weten dat het aantal Nobelprijswinnaars onder Joden ver boven het gemiddelde ligt. God zegent zijn volk. Ik denk dat we dit gegeven mogen inlezen bij het vormen van onze ideeën over de eerste culturele ontwikkelingen bij de eerste generaties.

Conclusie

Ik heb de stelling van Gijsbert van den Brink *“Wat als de evolutie waar is?”* zo royaal mogelijk willen honoreren. Daarbij moest ik diverse Bijbelverzen iets anders gaan interpreteren dan dat ik gewend was. Door het lezen van het boek *En God zag dat het goed was* ben ik weer opgeschoven in het accepteren van een oude kosmos en een oude aarde. Ook acht ik mogelijk dat God gedurende de preschepping zo op de achtergrond is gebleven dat er sprake geweest kan zijn van evolutie. Daarbij teken ik aan dat het voor de hand ligt dat God bij onherleidbare complexe ontwikkelingen wel heeft ingegrepen. God staat aan het begin.

Al met al heb ik Genesis 1 kunnen blijven lezen als het verhaal dat God aan Adam heeft verteld. Een verhaal dat vastgelegd is in spijkerschrift en generaties lang is doorgegeven, totdat Mozes het op schrift heeft gesteld.⁸⁸

Ik denk dat na de preschepping God de huidige hemel en aarde in zes dagen geschapen heeft. God heeft daarbij voortgebouwd op de preschepping. Dit idee is alleen valide als er na de preschepping geen zichtbaar leven meer op de aarde was, zodat God echt een nieuw begin heeft gemaakt.

Ik veronderstelde al dat na een ijstijd een situatie kan zijn ontstaan zoals in Genesis 1:2 staat opgetekend: De aarde was nog woest en doods, en de duisternis lag over de oervloed.

Komt de laatste ijstijd hiervoor in aanmerking?

Op internet vond ik daarvoor de volgen aanwijzingen:

1. Leefden er ook mensen tijdens de ijstijd in Europa? Jazeker. Ongeveer in het midden van de laatste ijstijd heeft zich zelfs een belangrijke verandering van de menselijke cultuur voorgedaan. Toen verscheen de moderne mens in Europa, en verdween de Neanderthaler. Uit die periode stammen ook de bekende kustuitingen: grotschildering en ivooren beeldjes.⁸⁹
2. In Europa verdween de Neanderthaler ongeveer 32.000-34.000 jaar geleden.⁹⁰

⁸⁸ Zie: <https://oorsprongsvraag.files.wordpress.com/2017/07/recensie-en-de-aarde-bracht-voort4.pdf>

⁸⁹ Zie: <https://www.geo.vu.nl/~huik/ijstijd.html>

⁹⁰ Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Neanderthaler>

3. Neanderthalers droegen geen kleren, zelfs niet gedurende de ijstijd.
4. Het einde van de laatste ijstijd wordt gedateerd tussen 16050 v. Chr. – 15050 v.Chr.⁹¹, gevolgd door de Oude Dryas en de Jonge Dryas.⁹²

Uit deze summierse gegevens leid ik af dat het mogelijk is dat al het zichtbare leven tijdens de laatste ijstijd uitstierf. Zeker als we sommige wetenschappers mogen geloven dat het ijs tot aan de evenaar is gekomen. Wie kan zoiets overleven?

De wetenschap gaat er hoe dan ook vanuit dat de evolutie zich altijd heeft voortgezet. IJstijden vormden geen probleem, want kijk maar eens waar alles toe heeft geleid. Wij zijn er toch? Ik geloof steeds meer in een catastrofe waarbij tijdens de laatste ijstijd een einde is gekomen aan het evolutieproces zoals deze zich laat kennen in het fossielenarchief en in rotstekeningen. De rotstekeningen laten zeer primitieve figuren zien en meer complexe. Ik denk dan dat die primitieve figuren gemaakt zijn door Neanderthaler of door ondersoorten waaruit de Neanderthaler geëvolueerd is. Het zijn zielloze tekeningen en getuigen van een heel lage ontwikkeling. Niets menselijks, enkel aapachtig.

De meer gedetailleerde rotstekeningen moeten dan de eerste tekeningen zijn die mensen hebben gemaakt.

Uit de boeken van Bert Thurlings en William (Boy) Habraken krijg ik de indruk dat na de laatste ijstijd een snelle culturele ontwikkeling op gang is gekomen.⁹³ Ook zien we daarin dat de datering lastiger wordt naarmate we verder in de historie moeten terugkijken. Neem nu de piramiden van Gizeh. Wanneer zijn deze gebouwd en door wie? Thurlings stelt hierover indringende vragen, waarbij hij de gangbare mening onder wetenschappers sterk in twijfel trekt. Dit te meer omdat hij bij navraag onder diverse wetenschappers geen enkel antwoord krijgt. Hij komt onder andere tot de conclusie dat de Egyptische chronologie op de schop moet.

Dit boek haal ik hier aan, omdat dit mijn positieve kijk op die betreffende wetenschap danig heeft aangetast. Lees, en oordeel zelf. Jeroen de Ridder schrijft:

De beste verklaring voor het wetenschappelijke succes van de evolutietheorie blijft dus dat ze op hoofdlijnen waar is en een correcte beschrijving geeft van hoe de diversiteit van leven op aarde ontstaan is. Wie dit wil ontkennen, moet een van de bovenstaande visies verdedigen en dat valt niet mee.

Merk tot slot nog op dat deze visies misschien wel meer kapotmaken dan de critici van evolutie lief is. Als empirisch succes geen, of slechts een zwakke, reden is om in de waarheid van theorieën te geloven, dan geldt dat niet alleen voor de evolutietheorie, maar ook voor succesvolle theorieën uit andere wetenschappelijke disciplines. Gelijke monniken, gelijke kappen. Dan moet je ook sceptisch worden over wat er in leerboeken natuurkunde, scheikunde, geneeskunde, geneeskunde, psychologie en sociologie staat.⁹⁴

Ik ga niet met Jeroens redenatie mee. Er zijn sterke en zwakke wetenschappelijke disciplines. De geologie staat nog steeds in haar kinderschoenen. En omdat eigenlijk geen enkele wetenschapper

⁹¹ Zie: www.paradijsthesen.nl/wp-content/uploads/2018/10/Geologie-2-2016-wijziging-2018-2-zwart.pdf, blz. 26

⁹² Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Weichselien> en [Bert Thurlings in Verborgene geheimen van de mensheid](#), deel II blz. 181, 184

⁹³ Bert Thurlings in *Verborgene geheimen van de mensheid* en William (Boy) Habraken in *Droegen de Goden schoenen?*

⁹⁴ Boek blz. 39

weet hoe het precies zit met de piramiden van Gizeh, lijkt mij dat elke discipline die zich daarmee bezig houdt eigenlijk bescheiden moet zijn.

In de Appendix verdedigt René Fransen met verve de evolutietheorie. Omdat het boek *En God zag dat het goed was* vooral theologisch bedoeld is, ga ik niet in op zijn bijdrage. Want de setting was juist de vraagstelling: *Wat als de evolutie waar is?*

Ik ben tot de conclusie gekomen dat tijdens de preschepping er sprake geweest kan zijn van evolutie. Die preschepping heeft vele miljoenen jaren geduurd, ik kan het niet overzien. Daarom blijf ik met belangstelling de reacties van creationisten volgen. De reactie van Peter Borger op die Appendix van Fransen, te vinden op de website van het LOGOS-instituut, is zeer verhelderend.⁹⁵

De Bijbel kent hiaten. Denk aan de hiaattheorie. Denk aan de vraag over Kaïns vrouw. En denk ook aan de geslachtsregisters uit Genesis. God heeft kennelijk deze en andere hiaten gewild. De Bijbel wordt daardoor dynamischer, ook al is het uit zichzelf al *Het Levende Woord* van God.

De hiaten mogen we zelf invullen, onder de randvoorwaarden dat deze niet strijdig mogen zijn met Gods openbaring in de Schrift en met alles wat we weten over de natuur.

Hiaten mogen we als een mysterie blijven zien. Langere tijd heeft dat mijn voorkeur gehad. Ik heb lang gedacht dat we niet achter de zondvloed konden en mochten terugkijken. Dat was een mysterie dat God voor ons verborgen had.

Het boek *En God zag dat het goed was* heeft me daarin verder gebracht. Ik heb nu de hiaattheorie ingevuld op een manier waarvan ik vind dat deze niet met de Schrift en niet met wat we weten over de natuur in strijd komt.

Bij de vragen rond Kaïns vrouw heb ik meer naar het bovennatuurlijke gekeken. God is immers een God van wonderen. Abraham en Sara ontvingen op late leeftijd een zoon. Ook Zacharias en zijn vrouw Elisabet ontvingen eveneens op latere leeftijd een zoon. God herhaalt kennelijk soms wonderen. Dat is mijn insteek geweest bij de opvulling van het hiaat rond Kaïns vrouw. Voor wie niet in wonderen gelooft, is dit al snel te fantastisch. Het zij zo.

Voor een betere invulling van de hiaten rond de geslachtsregisters in Genesis wacht ik op de visies van theologen die zich daarmee bezighouden.

Omdat vooruitkijken belangrijker is dan terugkijken, sluit ik instemmend af met het slot van de bijdrage van Almatine Leene:

Om die reden kan Jezus ons gerust met schapen vergelijken die een herder nodig hebben zonder dat dit afdoet aan onze menswaardigheid. En daarom kan Jezus zichzelf vergelijken met een lam, kip, leeuw of worm zonder dat dit afdoet aan zijn goddelijke en menselijke waardigheid. Sterker nog: 'Daarom heeft God hem hoogverheven en hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer' tot eer van God, de Vader'(Fil. 2:9-11).⁹⁶

⁹⁵ Zie: <https://logos.nl/en-god-zag-dat-het-goed-was-een-kritiek-op-de-leer-van-rene-fransen/>

⁹⁶ Boek blz. 264